

ΕΣΤΙΑ

Παύλος
Π.
Στ.
ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

1878

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6.—ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΛΑΥΡΕΙΟΥ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας, 'Οδός Σαβίου, 6

1878

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τύπος Πέμπτος

Ευθρομή ἔτησι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἢ τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Ἐ συνδραμαί ἀρρονοί ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἰκαστοῦ ἔτους καὶ εἰς ἰσημίαι—Γραφεῖον τῆς ἀποθήκης: Ὀδὸς Ἐκαδίου, 0.

28 Ἀπριλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ

Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΥΛΓΑΣ

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΜΩΒΥΪΣΣΩΝ

Ὅλιγον πρὶν ἢ φθάσῃ τις ἐκ Παρισίων εἰς τὴν βουνώδη καὶ σκολιόδρομον πόλιν Ποντοῦζ, διακρίνει δεξιᾷ, πλουσίου καὶ διασήμου μοναστηρίου τὰ εἶρηπια. Τὸ μοναστήριον τοῦτο, καλούμενον τοῦ ΜωβυΪσσῶν, τὸ ἱδρυσεν ἐν ἔτει 1240 ἡ βασίλισσα Λευκὴ ἢ ἐκ Καστιλίας, μήτηρ Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου, ἧτις ἠθέλησεν ἐκεῖ καὶ νὰ ταφῇ.

Ἡ Ἐκπανάστασις διὰ χειρὸς σιτιχαρῆς ἔρριψε χαμῶν τὴν μονὴν καὶ ἐσκόρπισεν εἰς τοὺς ἀνέμους τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας τὴν κόριν. Ἀπὸ τασκαρίοντα δὲ ἑτῶν πολλὰ μετεβλήθησαν τὰ πράγματα ἐν τῷ χώρῳ ἐκεῖνῳ τῆς ἡσυχίας, ὅν ἀμετάβλητον ἐθεσῶντο καὶ τὸν αὐτὸν πάντοτε, πεντακάσια ἔτη.

Τὴν σιγήλην τοῦ μοναστηρίου ἡρεμίαν τὴν διεδέχθησαν ὁ θόρυβος καὶ ἡ τύρβη δραστηρίας βιομηχανίας, μετεβλήθη εἰς φαιδρὸν καὶ χαρῶντα κῆπον τὸ ἄλλοσ τοῦ αὐστηρὸν μὲ τὰ μαυρωπά του δένδρα, ἀπὸ δὲ τὸ παλαιὸν καὶ σημαντὸν οἰκοδόμημα διατηρεῖται μόνον τῶρα μετέωρος τις σχεδὸν ἀπομένουσα τοῦ θόλου καμπῆ, ἧτις φανερώνει τὸν τόπον, ὅπου ἔκειτο ἡ ἐκκλησία, οἱ χαμηλοὶ τῆς μονῆς τοῖχοι, οὗς ὑποβαστάζουσι κομψοὶ στῖλοι, τὰ θεμέλια τοῦ ἡγουμενικοῦ καὶ αἱ κρύπται, ἐν αἷς ἐναπετίθεντο μετὰ θάνατον τῶν μοναζουσῶν τὰ σώματα.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ περελθόντος ἔτους εὐρισκόμεν εἰς ΜωβυΪσῶν. Ἐν ᾧ προΐκον τινὰ πικ-

ρευρισκόμεν εἰς τὸ πρόγευμα τῶν ἐργατῶν, ἔτυχε νὰ ἐρωτήσω πῶσας τοῦ μνητὸς εἶχομεν τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην.

— Ἐχομεν 13 Ὀκτωβρίου, ἀπήντησέ τις ἐξ αὐτῶν.

— Δεκατρεῖς; ἀνεφώνησεν ἀμέσως ὁ κηπουρός· τότε λοιπὸν οὐκ ἴδομεν τὴν κυρὰ μὲ τὰ χρυσὰ φλωριά.

— Τί εἶν' αὐτὴ ἡ κυρὰ μὲ τὰ χρυσὰ φλωριά; ἠρώτησα.

— Ἄ! κῆριέ μου, εἶνε τῶρα πολλὴ ἡλικιωμένη. Ἐρχεται ἐδῶ μὲ τὴν ἀμαξίαν τῆς κάθε χρόνον, περιπατεῖ εἰς τὰ εἶρηπια, ἔπειτα μοῦ ζητάει καὶ τῆς δίδω φῶς καὶ ὑπάγει εἰς τὸ κολαστήριον, ὅπου μένει πολλὴν ὥραν. Ὅταν φύγῃ μᾶς δίδει πάντοτε ἓνα φλωρί. Δὲν εἶνε ὅμως παράξενον νὰ μὴ φανῇ ἐφέτος· πέρυσι ἐφαίνετο πολλὴ κρωσση. Ἐχρησιάσθη νὰ βοηθήσῃ ὁ Φραγκίσκος τὸν ὑπρέτην τῆς διὰ νὰ τὴν πάγουν εἰς τὰ εἶρηπια.

Τὸ κολαστήριον εἶνε κρύπτη σωζομένη ἔτι, ἧτις ἔκειτο ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ ἡγουμενικόν. Ἐκλείοντο δὲ ἐκεῖ αἱ μοναχαὶ ὅσαι ἠθέλον παραβῆ τινὰ ἐκ τῶν μοναχικῶν τύπων.

Ὅλιγον προσοχὴν εἶχον δόσει εἰς τὰ λόγια τοῦ κηπουροῦ· μετὰ τὸ τέλος ὅμως τοῦ συνθήου περιπάτου μου, εἶδον ἐν τῇ αὐτῇ πολυτελεῖ ἀμαξίαν, ἧς αἱ θυρίδες ἐκοσμοῦντο ὑπὸ οἰκοσήμων. Ἐπορευόμεν πρὸς τὸν κῆπον καὶ διηρχόμεν πρὸ τῆς θύρας, δι' ἧς κατέρχεται τις τῶρα

είς τὸ κοινοστῆριον, ὅτε εἰς τὴν πρώτην βαθυμί-
δα εἶδον κυρίαν πενηνηροῦσαν. Ἦτο ὑψηλὸν
τὴ θνάσπημά της καὶ εὐγενὴς ἡ φυσιογνωμία
της, ἀλλ' ἐφαίνετο καταβεβλημένη ὑπὸ μεγάλου
μᾶλλον καὶ προσφράτου πόνου ἢ ὑπὸ τῆς ἡλι-
κίας.

Ἰδὼν αὐτὴν ἔγρουσαν ἀσταθὲς τὸ θῆμα, τῇ
προσέφερα τὸν βραχίονα, ἀλλ' εὐθύς μετ' ὀλί-
γον ἐλιποθύμησε καὶ μετὰ κόπου πολλοῦ κα-
τώρθωσα νὰ τὴν ὀδηγήσω μέχρι τῆς οἰκίας.
Πολὺ ἐπέμεινα, ὅτε τὴν εἶδον συναλυσοῦσαν εἰς
ἐαυτήν, εἰς τὸ νὰ παρκαμῆν ἐν Μοῦσεισάν καὶ
νὰ διέλθῃ ἐκεῖ τὴν νύκτα. Δὲν ἤθελε κατ' ἀρ-
χάς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέσθη.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν συμπεριεπάτου μετ'
αὐτῆς εἰς τὸν κῆπον.

— Κύριε, μοὶ λέγει, σὰς εὐχαριστῶ πολὺ διὰ
τὴν πρὸς ἐμὲ εὐγενειάν σας· τί ἠδυνάμην νὰ
πράξω, ὅπερ νὰ σὰς ἦνε ἀρεστόν;

— Κυρία μου, ἤθελον κάτι νὰ ἐρωτήσω...
ἀλλὰ δὲν τολμοῦ.

— Νὰ ἐρωτήσετε; Τὸ αἷτιον τὸ ὁποῖον με
ὀδηγεῖ ἐδῶ θεσπιάως; Τὸ μυστικόν τοῦτο μόνον
τὰ τέκνα μου τὸ γνωρίζουν, δὲν ἐπεθύμουν νὰ
διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Ἄλλὰ σεῖς ἐδει-
χθητε τόσον εὐγενὴς πρὸς ἐμὲ... γρατίαν γυναι-
κα, ὥστε δὲν θέλω νὰ μὴ σὰς εὐχαριστήσω. Ἀ-
κούσατε.

Ἐγεννήθη ἐν Βοβάλ τῷ 1770. Ἦ μήτηρ
μου ἀπέθανε γεννοῦσά με. Ὁ πατὴρ μου εὐγενὴς
ἐπαρξιώτης, συνῆψε δεῦτερον γάμον, ἡ δὲ μη-
τριὰ μου κατὰ πρότον μὲν πολὺ μὲ περιποιεί-
το, ἀλλ' ἔπειτα, ὅτε ἀπέκτησε τέκνα, κατεγί-
νατο μόνον εἰς αὐτά καὶ εἰς τὰς διασκεδάσεις.

Ἦμην ἀκτὼ ἐτῶν ὅταν ἔγεινε ὁ πατὴρ μου
κῆδεμῶν ἀνεψιοῦ του τινός, ὅστις εἰς διάστημα
ὀλίγων μηνῶν ἔλασε καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν
μητέρα του. Ὁ ἐξαδέλφος μου ἤλθε νὰ κατοι-
κήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ἦ ὁμοῦτος τῶν δια-
θέσεών μας, εἶδος τι κοινῆς εἰς ἀμφοτέρους μα-
λαχχολλίας καὶ τὸ ἀύριστον ἐκεῖνο συναίσθημα
τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀπεμονώσεώς μας ἐν τόσῳ
μικρῶ ἡλικίᾳ, ταχέως μᾶς συνήνωσαν διὰ ζωη-
ρὰς παιδικῆς ἀγάπης. Διήγομεν μαζὶ ὥρας ὡ-
ρας τῆς ἡμέρας ἄφινεν ἐλευθέρως ἢ ἄλλως ἱκα-
νὸς παραμελουμένη ἀνατροπῇ μας.

Ἦ ἀθάνα αὕτη σχέσις δὲν ἐφόβιζε τοὺς γο-
νεῖς μου καὶ ὅταν ἀκόμη ἐφθάσαμεν εἰς ἡλι-
κίαν, καθ' ἣν ἡ παιδικῆ σχέσις ἠδύνατο νὰ μα-
τατραπῆ εἰς ἄλλο συναίσθημα. Ἔχον ἀποφα-
σίσαι ὅτι μετ' ἔλιγον ἐπρόκειτο δριστικῶς καὶ
ἔσσει ν' ἀποχωρισθῶμεν.

Ἦ ὄντι, μόλις ὁ ἐξαδέλφος μου ἐγένετο δε-
κακοεταῆς τὸν προσεκάλεσαν ὁ πατὴρ μου καὶ
τῷ ἀνῆγγειλον ὅτι τὴν εἶχε κατατάξῃ ὡς ἔθε-
λοντῆν εἰς ἕν σὺνταγμα, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἀ-
πέλθῃ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦγε ἔ-

τοίμος πρὸς ἀναχώρησιν τῇ ἐπαύριον τῆς ἡμέ-
ρας ἐκεῖνης.

Ὁ ἐξαδέλφος μου ἔτρεξεν ἀμέσως νὰ μοὶ ἀ-
ναγγείλῃ τὴν λυπηρὰν εἶδησιν. Ἰκλαύσαμεν
πολὺ ζητοῦντες ἀμοιβαίως παρηγορίαν, μὲ ἡ-
σπάσθη καὶ μὲ προσεκάλεσε νὰ ὀρκισθῶ ἐπὶ
τοῦ μικροῦ μου Ῥθαγγελίου ὅτι δὲν θὰ νυμφε-
θῶ ἄλλον, τοῦλάχιστον ἕως οὐ αὐτίς ἤθελον ἐ-
πανέλθῃ. Ὁρκισθῆν καὶ ἐκεῖνος ἀπῆλθε.

Ἦρῶναι τινὰ εἰσῆλθεν ἡ μητριὰ μου εἰς τὸ
δωμάτιόν μου παρὰ τὴν συνθήειάν της· μοὶ ὠ-
μίλησε περὶ τῆς μετρίως καταστάσεως τοῦ πα-
τρός μου, μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ πατήρ μου εἶχε πολ-
λὰ οἰκογενειακά θάρη καὶ ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἠδύ-
νατο νὰ μοὶ δώσῃ προῖκα καὶ νὰ μὲ νυμφεῖσῃ
εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὲ κάμῃ μοναχήν. Τὸ μο-
ναστήριον, προσέθηκεν, ἤρμοζε πολὺ μᾶλλον εἰς
τὴν εὐγενῆ μου καταγωγὴν παρὰ ἀσυμβίβαστος
γάμος. Ἄλλως τε ἡ μητριὰ μου εἶχε πολλὴν
σχέσιν μὲ τὴν ἡγουμένην τοῦ Μοῦσεισάν, εἰς
ἣν ἐπρόκειτο νὰ μὲ συστήσῃ εἰς τὸ μοναστή-
ριον ἐκεῖνο θὰ διήγον ὅσον ἐνδέχεται εὐτυχῶς.
Τέλος πάντων ὅτι οὕτως εἶχεν ὀρίσαι ὁ πατὴρ
μου.

Εἰς τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα οὐδὲν εἶχον ν'
ἀποκριθῶ καὶ μετὰ ἀκτῶ ἡμέρας ἦμην εἰς τὸ
μοναστήριον.

Συνήθεια ἦτο ὅτε μία νέα εἰσῆρχετο εἰς τὸ
μοναστήριον νὰ τῇ διδῆται κατὰ τὸν χρόνον
τῆς δοκιμασίας της ὡς σύντροφος ἅμα καὶ ὀδη-
γὸς μοναχή τις ἐκ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ἦ
μοναχὴ αὕτη οὐδὲ στιγμὴν ἀφίνουσα ἀπὸ πλη-
σίον της τὴν νεαρὰν δούκυν ἐπεφυρτίζετο νὰ
παράσῃ διὰ τῶν ἠραιωτέρων χρωμάτων τοῦ
μοναστικοῦ βίου τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὰ πνευ-
ματικὰ θέλγητρα καὶ νὰ τῇ ἀπακρύψῃ συνάμα
τὰς ἀκάνθιας καὶ τὴν ἀσυτηρότητα, ἃς ὁ βίος
ἐκεῖνος συνεπάγεται.

Μοὶ ἐδόθη ὡς τοιαύτη ἡ καλουμένη κατὰ
τὴν μοναστικὴν τῶρον ἀδελφὴ Ῥόζα τοῦ Ῥ-
λέους, γυνὴ καταλλήλοτάτη εἰς τὸ ἐπάγγελμα,
ὅπερ τῇ εἶχον ἀναθέσει. Μετ' αὐτῆς ἦλαι αἱ ἀ-
σκήσεις τοῦ ἀσθηροῦ τῶν μοναχῶν βίου ἐφαί-
νοντο εὐκολοί, τόσον εὐχερῶς· τὰς ἐξετελεῖ ἡ
καρδία μου! Κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογε-
νείας, εἶχε δὲ γαῖνη μοναχὴ ἔνεκα πενίας. Εἶχεν
ἀγγελικὴν τὴν μορφὴν, ὠραίους κυκνοὺς ὀφθαλ-
μοὺς, γλυκυτάτους τρόπους τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ
μέχρι καὶ τοῦ μέλους, ὅπερ ἀνέπεμπεν ἡ φωνὴ
της ἦτο σύμφωνον πρὸς τὴν ψυχὴν της τὴν ἀφι-
λῆ καὶ τρυφερὰν. Καὶ ἡ κόλασις θὰ ἐφαίνετο πα-
ράδεισιος ἐν συντροφίᾳ αὐτῆς.

Ταχέως εἰλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστο-
σύνην μου καὶ ἐκεῖνη δὲ δὲν ἐφράδυνε νὰ μοὶ
παράσῃ εἰλικρινῆ φιλίαν. Εἶμεθα ἀχώρητοι
κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἰς τὰς βραχεῖας στιγμάς,
καθ' ἃς ἦμην μακρὰν της ἐσυλλογιζόμεν τὸν ἐ-

ξάδελφόν μου· τί τάχα νὰ ἀπέγινε; Ἐμελλόν
ποτε νὰ τὸν ἐπανίδω; Ἦπειτα διέβλεπον τοῦ
πατρός μου τὴν θέλησιν ὡς ἀνυπέβλητον κό-
λυμα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου. Πε-
ριέμενον λοιπὸν ἀνευ πολλοῦ φόβου, ἀλλ' ἔχι
καὶ ἀνευ μικρᾶς τινὸς λύπης τὴν στιγμὴν, καθ'
ἣν ἔμελλον νὰ ἐνδυθῶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα.
Τοῦτο δ' ἐπρόκειτο νὰ γαῖνη μετὰ τρεῖς μῆνας.

Ἦσπερὰν τινὰ τοῦ ἰουίου μηνός, εἰσθεθοῦσα
εἰς τὸ κελλίον μου εὐρον ἐπιστολὴν ἐπὶ τῆς κλι-
νῆς μου. Ἔδιστασα κατὰ πρότον, ὅν ὄφειλον
νὰ τὴν παραδώσω εἰς τὴν ἡγουμένην πρὸ τοῦ
τὴν ἀναγνώσω, ἀλλ' ἀφοῦ παρετήρησα τὴν ἐπι-
γραφὴν πᾶς διαταγῆς ἐξέλιπε. Εἶχον διακρίνει
τὸ γράψιμον τοῦ ἐξαδέλφου μου. Μοὶ ἔλεγεν
ὅτι εἶχεν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Γαλλίαν ἵνα παρα-
λάβῃ μεγάλην τινα κληρονομίαν, ἣν τῷ ἀφῆκεν
ὁ ἐκ μητρὸς θεῖός του καὶ ὅτι φθάσε εἰς Βοβάλ
εἶχε μάλιστα τὰ κατ' ἐμέ. Ὁ ἀπελισμός του εἶ-
χε φθάσει εἰς τὸ ἔπακρον· μοὶ ἐνούμιζε τοὺς
ὄρκους μου, μὲ ἰκέτευε νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλείψω.

Ἐἶχε τὰ πάντα παρασκευάσει. Διὰ χρημάτων
εἶχεν ἐξαγοράσει τινὰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ
μόναστηρίου. Ἄν ἤθελον νὰ εὐρεθῶ τὴν ἐπομέ-
νην πῆμπτῃν εἰς τὸν πυργίσκιον ἐκεῖνον, ὅν βλέ-
πετε ἐδῶθεν, καὶ ὅστις εἶχε ἐστραμμένως πρὸς
βορρᾶν, αὐτὸς ἠναλάμβανε νὰ φέρῃ εἰς αἷσιον
πέρας τὰ λοιπὰ ὄμοῦ θὰ καταλιπομεν τὴν Γαλ-
λίαν. Ἄλλως θὰ ἠτοκτόνει.

Ἦ ἀπειλὴ αὕτη εἶνε πάντοτε φοβερὰ διὰ μίαν
νεάν, πολὺ δὲ πλεῖστερον ἦτο φοβερὰ δι' ἐμὲ, ἡ-
τις καλῶς ἐγνώριζον τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐξα-
δέλφου μου. Ποτὲ ἄνθρωπος ὑπὸ πρῶον καὶ ἐ-
σκεμμένον ἐξωτερικὸν δὲν ἐκρυβεν διακότερα
πάθη. Ἦτο ἀναποφασιστος εἰς τὰ μικρὰ, ἀκλό-
νητος εἰς τὰ μεγάλα. Ἄν ἀπεφάσιζε νὰ θανα-
τωθῇ, θὰ ἐθανατώνετο βεβαίως.

Δύνασθε κάλλιστα νὰ νοήσητε πόσον ἡ ἐπι-
στολὴ αὕτη διετάραξε τὸ πνεῦμά μου. Διήλιον
νύκτα φοβεράν, ἀπερίγραπτον μὲ κατέρωγεν
ἡ θερμῆ. Συνάμα ἡ καρδία μου μοὶ ἀπεκάλυφεν
ἐαυτὴν ὀλόκληρον. Δὲν ἦτο συμπάθεια ἐκ παι-
δικῆς σχέσεως προσελθοῦσα ἐκεῖνη, ἣν ἠσθανόμην
πρὸς αὐτόν, ἦτο εἶρος, εἶρος διακαέστατος. Κα-
τηρόμην καὶ τὸ μοναστήριον καὶ τοῦ πατρός
μου τὴν βαρβαρότητα. Εὐχαριστῶς δὲ θὰ ἔθραυον
τὴν κεφαλὴν μου κατὰ τῶν κιχλίδων τοῦ πα-
ραθύρου μου.

Τὸ πρωτὶ, ἡ Ῥόζα εὐχερῶς διεκρίνε τὴν ταρα-
χὴν μου καὶ ἐξήτησε νὰ μάλῃ τὴν αἰτίαν. Τῇ
ἔδειξα ἀπλῶς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐξαδέλφου μου.
Τὴν ἔσχισε διὰ νὰ μὴ ἐκθέσῃ κλῆνεα. Ἦπειτα
δὲ μοὶ ὑπέδειξε τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις,
τὴν ὄργην τοῦ πατρός μου, τοὺς κινδύνους, ὅς
θὰ διέτρεχον παρακλολοθῶσα εἰς ξένους τόπους
ἄνδρα, μὴ ὄντα σὺζυγόν μου.

Τῇ ἀπάντησα ὅτι δὲν ἤθελον νὰ γαῖνω μονα-

χὴ, ὅτι ἔκουσαν μὲ ἐθυσίαζον, ὅτι ἠγάπων τὸν
ἐξαδέλφον μου, ὅτι θὰ ἐφορεύετο καὶ ὅτι ἐγὼ ἢ
θὰ ἐτραλλαινόμεν ἢ θὰ ἀπέθνησκον. Ἦπειτα
προσπυχήθημεν ἅμοῦ καὶ ἐκλαύσαμεν πολὺ.

Τοιαύτη ἦτο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἡ θέσις μου.
Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἤλθε πρὸς με ἡ Ῥόζα προ-
τέρα. Ἀκαῦμένη μου φίλη, μοὶ λέγει, βλέπω ὅτι
καὶ αἱ τῆς θρησκείας ἐντολαὶ καὶ αἱ συμβουλαι
αἱ ἰδικαὶ μοῦ εἶνε ἀνίσχυροί· ἐσυλλογιζομένη ἐν
πράγμα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συμβεβίσῃ καὶ
τὸν ἔρωτά σας καὶ τὸ πρὸς τὸν θεόν καθήκόν
σας. Νὰ προσποιηθῆτε τὴν ἀσθενῆ καὶ νὰ μὴ
τρώγητε εἰς τὸ ἐστιατήριον. Ἦ ἡγουμένη θὰ μὲ
ἐρωτήσῃ τί ἔχετε· θὰ τῇ εἶπω ὅτι δὲν εἶνε τί-
ποτε καὶ ὅτι ἔχετε μόνον ἀνάγκην νὰ κινηθῆτε
ὀλίγον. Ὅθ μοὶ δώσῃ τότε τὸ κλειδίον τοῦ κῆ-
που, ὅπως κάμῃ πάντοτε διὰ τὰς ἀσθενεῖς ἀ-
δελφὰς μας.

Τὴν ἡμέραν, ὅπου σὰς ὄρισε ὁ Κ. ἐξαδέλφος
σας, θὰ ἀναβῶμεν εἰς τὸν πυργίσκιον, τοῦ ὁποῖου
ἡ θύρα μένει πάντοτε ἀνοικτῆ· τῇ ὀμιλεῖτε ἀπὸ
μέσα ἀπὸ τὰς κιχλίδας τοῦ μικροῦ παραθύ-
ρου, τῷ λέγετε ὅτι δὲν ἐγείνατε ἀκόμη μοναχὴ
καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ γαῖνητε· ἃς ἀ-
ποταθῇ εἰς τὸν πατέρα σας καὶ ἀφ' οὗ ὁ Κ. ἐ-
ξαδέλφος σας εἶνε πλούσιος, ὁ πατήρ σας θὰ
συναινέσῃ εἰς τὸν γάμον. Τοιοῦτοτρόπως, προ-
σέθηκε καταφιλοῦσά με, θὰ ἀναχωρήσετε; Ὅθ
μὲ καταλιψῆτε, ἀλλ' εὐτυχῆς καὶ χωρὶς νὰ πα-
ρακούσητε εἰς τὰ θεῖα παραγγέλματα. Τοῦτο θὰ
μὲ παραγορῇ τοῦλάχιστον.

Τὸ σχέδιον τοῦτο τὸ ὑπηγόρευεσα ἡ δικαιοκαιο-
κωσαεὶς σύνεσις της, τὸ παρεδέχθη δὲ ὁ ἔριος μου.

Κατὰ τὰ προαποφασισθέντα προσεποιήθη
τὴν ἀσθενῆ. Ἦ ἡγουμένη μᾶς ἔδωκε τὸ κλει-
δίον ἐπορεύομεθα καθ' ἐκάστην ἑσπέραν εἰς
τὸν κῆπον. Τὴν ὀρισμένην ἡμέραν φαντάζεσθε
ποῖα ἦτο ἡ ἀνησυχία μας. Ἦ Ῥόζα εἶχεν οὐδὲν
ἦττον πλεῖστῶρον ὀάρρος· ἐγὼ ἦμην μᾶλλον νε-
κρὰ ἢ ζῶσα. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πυργίσκιον,
τοῦ ὁποῖου ἡ θύρα ἦτο παρὰ προσδοκίαν κλει-
στὴ, ἀλλ' ἐκεῖ πλησίον ἐρεῖδετο ἐπὶ τοῦ τοίχου
ὑψηλὴ κλίμαξ. Δὲν ἠξέυραμεν τί νὰ κάμωμεν,
ὅτε ἐκείθεν τοῦ τοίχου ἐφάνη ὁ ἐξαδέλφος μου,
ἤθελε δὲ νὰ καταβῇ πρὸς ἡμᾶς. Ἦγονυπετήσα-
μεν ἱεστεύοντες αὐτὸν νὰ μὴ τὸ πράξῃ· τῷ εἶ-
πομεν ὅτι θὰ μᾶς κατέστρεψεν καὶ ὅτι θὰ ἔ-
βλαπτεν καὶ τὸν ἐαυτόν του. Ἐδέγθη ὑπὸ τὸν
ῥον τοῦ ν' ἀναβῶ ἐγὼ ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Τρέμουσα ὑπήκουσα· ἀλλὰ μόλις τὸν ἐπλη-
σίασα, μὲ ἤρπασεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας· συγ-
χρόνως ὁ ὑπηρέτης του ἀνέβη ἐπὶ τοῦ τοίχου
καὶ οἱ δύο δὲ μὲ ἀνήρπασαν βωθὴν ἀπὸ τοῦ
φόβου καὶ ἴσως καὶ ἀπὸ ἄλλου τινός αἰσθημά-
τος. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὐρισκόμεθα εἰς τὴν Ὀλ-
λάνδαν, ἔνθα μὲ ἐνυμφεῖθη.

Ὁ γάμος ὑπῆρξε πάντοτε εὐτυχῆς. Ἄλλὰ

καί ἐν τῷ μέσω ἀκόμη τῆς πρώτης χαρῆς, μία πικρὰ ἰδέα ἐδηλητῆριάζε τὴν εὐτυχίαν μου. Τί νὰ ἀπέγινεν ἡ Ῥόζα καί τί φοβερὸν πρᾶγμα ἂν τυχόν ἐξελήθη ὡς συνένοχος τῆς φυγῆς μου! Ἀφῆναις ἡμέραν τινα ἔλαθον ἐπιστολὴν τῆς. Ἴδου ἀντίγραφον αὐτῆς. Ἀναγνώσατέ μου τὴν καὶ πάλιν. Ἄν καὶ τὴν ἐμαθον ἀπὸ στήθους ἐπιθυμῶ πάντοτε νὰ τὴν ἀκούω.

Τότε μοι ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν, ἣτις ἔφερε τὸ ὄνομά τῆς καὶ τὴν διευθύνσιν τῆς. Τῆ ἐζήτησα τὴν ἀδειαν νὰ κρατήσω τὸ ἀντίγραφον μοι τὸ ἐπέστρεψε. Τὴν παραθέτω ἐνταῦθα ὅπως ἔχει, ἐν ὅλῃ τῆς τῆ ἀφελείᾳ.

Ἐν τῷ βασιλικῷ μοναστηρίῳ τοῦ Μωδούσσων, τῆ 20 Ὀκτωβρίου 1791.

Ἀγαπητή μου ἀδελφὴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Λουίζα Βενεδικτίνη,

Θὰ σὰς φανῇ βέβαια παράδοξον νὰ λάβητε ἐπιστολὴν ἐξ ἐμοῦ. Ἀργότερα ὅὰ σὰς εἴπω πῶς συνέβη τοῦτο. Ὅπουδῆποτε ὅμως καὶ ἂν τὴν ἀναγνώσῃτε παρακαλῶ τὸν Κύριον ἢ ἐπιστολή μου νὰ σὰς εὔρη πιστὴν εἰς τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς καὶ εὐδαίμονα.

Ἐχω πολλὰ νὰ σὰς εἴπω διὰ τὴν μονὴν καὶ τὰς μοναχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑποθέτω ὅτι πρὸ πάντων ὅὰ ἐπιθυμῆτε νὰ μάθητε τί συνέβη μετὰ τὴν ἀναχώρησίν σας, ἀρχίζω ἐκείθεν.

Ὅταν ὁ Κ. ἐξάδελφός σας σὰς εἰλκυσε πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τοίχου, ἐροβήθη ὁ πολὺ ἐφοβήθη μήπως πέσῃτε καὶ κτυπήσῃτε διότι εἶνε πολὺ ὑψηλὸς ὁ τοίχος. Ἐπανεπιλημμένως σὰς ἐφώναξα, ἀλλὰ δὲν μοι ἀπεκρίθητε. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἤκουσα τὴν ἡμαξίαν ἀναχωροῦσαν. Ἐνόησα ὅτι ἐγράθητε δι' ἐμὲ διὰ παντὸς καὶ ἔκλαυσα.

Δὲν ἤξευρα οὔτε ποῦ ἤμην οὔτε τί ἔκαμνα. Ἐνόμισα ὅμως καλὸν νὰ ἀποσύρω τὴν κλίμακα καὶ μολοῦντί αὐτὴ ἦτο πολὺ βαρύτερα ἀπὸ ἐμὲ κατέρρησα νὰ τὴν σύρω καὶ νὰ τὴν ῥίψω εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶνε φυτευμένα τὰ κουνουπίδια πλησίον εἰς τὴν βρύσιν. Τὸ ἔκαμα τοῦτο διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀπὸ ποῦ ἐφύγετε, διότι ἂν σὰς ἐπαυερίσκον ὅὰ σὰς ἔκαμνον πολὺ δυστυχῆ. Ἐπειτα τρέχουσα σχεδὸν εἰσῆλθον διὰ τῆς κυγκλίδος τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου. Ἐφύασα ἡμᾶ ἤρχισεν νὰ σημαίνει ὁ ἑσπερινός.

Ἐνόμιζα πάντοτε ὅτι αἱ μοναχῆαι τοῦ νοσοκομείου εἶχον τὴν ἰδέαν ὅτι ἐπανήλθατε εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν ᾧ ἐν τῷ μοναστηρίῳ σὰς ὑπέθετον εἰς τὸ νοσοκομεῖον, διότι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κανεὶς δὲν ἐνόησε τίποτε. Ἐγὼ ἐνοεῖται δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῶ. Ἄμα ἤκουα τὸν παρρημικὸν κρότον ἢ εἰς τὴν αὐλὴν ἢ εἰς τῆς Κυρίας ἠγουμένης ἐνόμιζα ὅτι σὰς φέρουν ὀπίσω. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν διέταξεν ἡ Κυρία νὰ συναχθῶμεν ὅλοι εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου εἶνε πλησίον εἰς τὸ ἐστιάζιον. Ὅτε συνήχθημεν ἦλα

ἤλαθον καὶ ἡ Κυρία. Ἐγὼ ἔθηκα τὴν ψυχὴν μου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίου διότι ἐνόμιζον ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία μου ὥρα.

Ἢ Κυρία ἦτο κατὰ τὸ σῆμα ἠσυχός. Ἐκαμῆ τὴν προσευχήν ἐλθέ, πνεῦμα ἅγιον. Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ προσευχὴ, μᾶς εἶπεν. Ἄδελφαι μου, συνιστῶ εἰς τὰς προσευχάς σας τὴν δεσποινίδα Λουίζαν Βενεδικτίνη. Ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀξιώσῃ τοῦ γυμνασίου. Μᾶς ἐγκατέλειπεν. Ἄς εἴπωμεν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν προσευχὴν ὑπερτῶν ἀμαρτωλῶν.

Ἐνοεῖται ὅτι πλέον πάσης ἄλλης προσευχῆ ὄν ὑπὲρ ὑμῶν μετ' ὅλην μου τὴν καρδίαν. Ἄλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι ἐκ πάσης ψυχῆς προσευχῆθησαν, διότι ὅλοι σὰς ἠγάπων καὶ ὅὰ ἦσαν εὐτυχῆς ἐδῶ. Ἄλλ' ἄλλως ἠθέλησεν ὁ Κύριος. Ἰεννηθῆτω τὸ θέλημά του.

Ἐπὶ ἐκτὸς ἡμέρας τίποτε νεώτερον δὲν συνέβη. Τὴν ἐνάτην ἡμέραν, ἦτο μία Τρίτη, μοι φαίνεται ὅτι εἶνε τὴν ἡμέραν, μετ' ἐφώναξεν ἡ Κυρία. Ἐπειδὴ ἡ Κυρία πολὺ μετ' ἠγάπα καὶ μετ' ἐξήτει συχνὰ ἠλπίζε ὅτι δὲν ὄὰ ἦτο διὰ τοῦτο. Ἄμα ὅμως τὴν εἶδον ἐχάθη ἢ ἔλαψι. Ἐκόθηντο εἰς τὴν μεγάλην τῆς πολυρόναυ καὶ μετ' ἐκύτταξε μετὰ τὰ μαυρὰ τῆς ἐκεῖνα τὰ ῥάτια, τὰ ὅποια μᾶς ἔκαμνον τόσον φόβον. Ἐγὼ ἔτρεμα ὡς ἂν τὸ φύλλον καὶ ἤμην ὡχρὰ ὡς ἂν τὸ βέλο μου.

Τότε μοι εἶπε. Ἐφοβεῖσθε πολὺ, δεσποινίς.

Ἄμα ἤκουσα τὸ δεσποινίς, ἔτρεμα περισσότερο ἀκόμη. Ἐναί, ἐξηκολούθησε, δεσποινίς, διότι δὲν πιστεύω νὰ ἐλπίζητε ὅτι ὄὰ ὀνομάσω πλέον ἀδελφὴν μιαν ἄθεον ὡς σὰς. Ἄς γράψω τὴν ἀσχημὴν ἐκείνην λέξιν διὰ τὴν ταπεινωσί μου καὶ τὴν ἀφῆσιν τῶν ἀμαρτιῶν μου. Δὲν ἠμπορῶ ὅμως νὰ σὰς ἐκπράσω πόσον κακὸν μοι ἔκαμν ἐκείνη ἡ λέξις. Σὺ γνωρίζεις, Κύριε, ἂν Σὲ λατρεύω, ἐν τοῖς ἔργοις Σοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ μονογενοῦς Σοῦ Ἰησοῦ! Δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ σταθῶ εἰς τὰ πόδια μου καὶ ἐπλησίασα εἰς τὸ προσκυνητῆριόν τῆς διὰ νὰ πιασθῶ. Ἄλλ' ἐκείνη μοι ἐφώναξε. «μὴ ἐγγίξῃς τὸ προσκυνητῆριόν μου» καὶ ἔπειτα μοι εἶπε. «ἐφοβεῖσθε τὸσον καὶ ὅταν ἐβοήθησεν τὴν δεσποινίδα Λουίζαν Βενεδικτίνη νὰ φύγῃ» καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔδίδα ἀπόκρισιν, «ἀποκρίσου!» μοι ἐφώναξεν ἄγρια. Παρ' ὀλίγον νὰ πῶ. Τὸ παρετήρησε καὶ τότε κάπως μετ' ἐπρόθετα μοι εἶπεν. «ἄκουσε καὶ ἀποκρίσου χωρὶς νὰ εἴπῃς ψεῦδη». Ἐκαμῆς διόλου λόγον εἰς κανένα δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Τῆ ἀπήντησα ὅτι ὄχι, ὅπως εἶνε ἡ ἀλήθεια. «Λοιπὸν, μοι λέγει, σοὺ ἀπαγορεύω νὰ εἴπῃς τίποτε. Ἢ ὑπόβληψις τοῦ μοναστηρίου ἀπαιτεῖ νὰ μὴ γείνη διόλου λόγος, νὰ μείνῃ τὸ πρᾶγμα μυστικὸν καὶ νὰ μὴ ἔχουν νὰ λέγουν αἱ φιλόσοφοι. Ἄν ἐκβάλλῃς λέξιν ὄὰ γνωρίσῃς εἰς τὴν ὀργὴν μου καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὅποιαν ὄὰ σὲ παραδώσω.»

Ἐνόμιζα ὅτι δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο νὰ μοι εἴπῃ καὶ τὴν ἐχαίρεισα διὰ νὰ ἐξέλθω, ἀλλ' ἐκείνη μοι ἐφώναξε. «γονάτισε». Ἐγονάτισα καὶ ἐκείνη μοι εἶπεν. «ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων δὲν σὲ τιμωρῶ διὰ τὸ ἀμάρτημά σου, ἀλλὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ὄὰ μείνῃ ὅλων διόλου ἀτιμώρητον.»

Τῆ ἀπήντησα ὅτι ἤμην ἑτοίμη νὰ πράξω ὅ, τι μετὰτάξει. «Καλὰ λοιπὸν, μοι λέγει, διὰ νὰ σὲ τιμωρῶ χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς τὴν αἰτίαν, σὲ διατάττω κάθε σάββατον νὰ κάμνῃς μιαν παράβασιν τοῦ κανονισμοῦ τοῦ μοναστηρίου διὰ νὰ λαμβάνω ἀφορμὴν τιμωρίας. Ὁ κανὼν σου ὄὰ ἦναι νὰ πηγαίνῃς εἰς τὸ κολαστήριον ἀπὸ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἕως εἰς τὸν ἑσπερινόν.»

Παρατήρησε, ἀγαπητὴ Λουίζα Βενεδικτίνη, ὅτι ἡ Κυρία ἐδίδε πολλὴν ἀγαθότητα, διότι ἐν ᾧ ἠμποροῦσε νὰ τὸ γράψῃ εἰς τὴν Ἀγιότητα τοῦ τόν Παπά, ὁ ὅποιος, καθὼς λέγουν, ἠμποροῦσε νὰ μετὰμνη ν' ἀποθάνω, μετ' ἐτιμώρησε μόνον μετὰ κολαστήριον μιαν φοράν τὴν ἐβδομάδα.

Νὰ σὰς εἴπω ὅμως τὴν ἀλήθειαν, τὴν πρώτην φοράν, ὅπου ἐμῆκα εἰς ἐκείνην τὴν κακὴν φυλακὴν, πολὺ ἐφοβήθη καὶ ἔκλαυσα, τώρα ὅμως κάπως ἐσυνήθησα. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία μαζί σας. Ἄν εἶσθε εὐτυχῆς μετ' ὅν Κ. ἐξάδελφόν σας, ὁ ὅποιος ἐλπίζει ὅτι εἶνε τώρα σύζυγός σας, διότι εἶσθε πολὺ φρόνιμη, δὲν μετὰ μέλει νὰ τιμωροῦμαι ὀλίγον πρὸς χάριν σας. Πῶσα δὲν ἔπαθεν ὁ Κύριος χάριν τῶν ἀνθρώπων!

Ἐκείνο, τὸ ὅποιον μετὰ λυπεῖ δὲν εἶνε ἡ φυλακή, ἀλλ' ὅτι ἀναγκάζομαι κάθε σάββατον νὰ κάμω ἐν ἀμάρτημα. Καὶ εὐρίσκωμαι καὶ στενοχωρημένη τὶ ἀμάρτημα νὰ κάμω. Μιαν φοράν κοιμώμαι περισσότερο ἀπὸ τὴν προοδωρισμένην ὥραν, ἄλλην φοράν γελῶ ὡς τρελλή εἰς τὸ πρόγευμα ἔν σαββατον ἐκύτταξα εἰς τὸν ἀέρα τὴν στιγμὴν, ὅπου ἐξήρχετο ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ἕραντα μουστήρια, Θεὸς φυλάξῃ ὅμως νὰ τὰ ἐκκαμῶμαι. Ἄπορὸ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρχουν κακοὶ ἄνθρωποι, νὰ κάμνουν τὸ κακόν!

Πλέπω ὅτι ἐγγέμισα τὸ φύλλον καὶ δὲν ὄὰ ἔχω ἄλλο. Καὶ ὅμως ἔχω τόσα νὰ γράψω. Ἄν ἤρχεσθε τώρα ὄὰ ἐβλέπετε τὰς ἀδελφὰς πολὺ μετὰ βλάβην ἀπὸ ὅ, τι ἦσαν εἰς τὸν καιρὸν σας. Τὸ μοναστήριον εἶνε τώρα πολὺ μελαγχολικόν. Ὁ παπᾶ Βαλώνης, ὁ ὅποιος ἦτο τόσον καλὸς ἔφυγε καὶ ὑπῆγε νὰ ταξιδεύσῃ, δὲν μένει παρὰ ὁ παπᾶ Χενένης, διὰ τὴν ὅποιον δὲν ὄλα νὰ εἴπω κακόν.

Τὰ περισσότερα κοράσια, ὅπου ἦσαν εἰς τὸ σχολεῖόν μας ἔφυγον ἐπίσης, αὐτοὶ ἀναχωρῆσαι καὶ ἡ δεσποινίς Μαρία. Τώρα ἐσγάτως εἶχα συνδεθῆ πολὺ μετὰ τὴν Μαρίαν διότι ἔμαθα ὅτι ἦτο ὀλίγον συγγενῆς σας. Αὐτὴ μοι ὑπέσχεθη νὰ κρῖψῃ τὴν ἐπιστολὴν μου καὶ νὰ σὰς τὴν στείλῃ, ὅπου εἶσθε. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὅποιον ὄὰ σὰς λυπητὴ εἶνε ὅτι ὁ κανὼν τοῦ μοναστηρίου δὲν

τηρεῖται τώρα τόσον ἀκριβῶς. Ἢ Κυρία πηγαίνει σχεδὸν καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς Παρισίους. Λέγουν ὅτι ἐπειδὴ πρόκειται νὰ χαλάσουν τὰ μοναστήρια. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν μοναστήρια διὰ νὰ προσεύχωνται οἱ χριστιανοί, δὲν εἶνε ὄδε δυνατόν νὰ ἀφῆσῃ ὁ βασιλεὺς νὰ χαλάσουν τὸ ἱδικόν μας, τὸ ὅποιον τὸ ἔκτισεν ἡ μήτηρ τοῦ ἁγίου προγόνου του. Ἄλλοίμονον ἂν δὲν ἠμποροῦσα νὰ τελειώσω ἐδῶ τὰς ἡμέρας μου! Αὐτὴν τὴν χάριν ζητῶ κάθε ἑσπέρας ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἄγγελον τὸν φύλακα τῆς ψυχῆς μου καὶ πιστεύω ὅτι ὄὰ μετὰ εὐδοκίαν. Ἴσως μᾶς στείλουν καὶ ἄλλας μοναχῆς, διότι λέγουν ὅτι τὸ μοναστήριόν μας εἶνε πολὺ πλούσιον. Ἄς ἔλθουν ὄσαι θέλουν, καμμία δὲν ὄὰ ἀναπληρῶσῃ τὴν Λουίζαν Βενεδικτίνη μου.

Χαίρετε καὶ λάβετε τὰς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σας εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς εὐλαβικῆς ἀγαπῶσης σας ἀδελφῆς

ΡΟΥΖΑ ΤΟΥ ΒΑΒΟΥΣ.

Υ. Γ. Μὴ μοι γράψητε διόλου καὶ μὴ ζητήσητε νὰ μετὰ ἴδῃτε, διότι μετὰ καταστρέφετε.»

Ἄμα ἐτελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ἡ κυρία μοι προσέθηκε τὰ ἔξῃς. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἡ ψυχὴ τῆς ταλαιπώρου Ῥόζας μοι σὰς καταδεικνύετε δολοκλήρος. Συμπαιδὲς σύμπλεγμα εὐλαβικοῦ εὐλαβείας καὶ ζωηρῆς φιλίας. Ἢ δυστυχῆς! Δὲν ὄὰ ἐπέφερε τόσον εἰς τὸ κολαστήριον, ὅσον εἰς τὸ μοναστήριον, κατὰ τὰς ὄρας τοῦ περιπάτου, εἰς τὴν ἐργασίαν, παντοῦ. Δὲν ἔχετε ἰδέαν, Κύριε, τί πρᾶγμα εἶνε ἡ κακεντρέχεια τεσσαρακοντάδος μοναζουσῶν ἐγὼ τὸ ἠξεύρω καὶ ἠξεύρω πόσοι ἀπειροκαλοὶ λόγοι ὄὰ ἐπληξῶν τὰ ὄπτα τῆς καὶ πόσαι ὄβριστηκαὶ ὑπόνοιαι ὄὰ κατεπίραναν τὴν εὐαισθητόν καὶ εὐγενῆ τῆς καρδίαν.

Ἄλλ' ἡ Ἐπανόστασις προῦχοι γιγαντιαῖος βήμασιν αἰ πάλαι τῆς Γαλλίας ἀνεπετάθησαν εἰς τοὺς φυγάδας, οὗς πολιτικὰ ἰδέαι ἢ πεποιθήσεις ὄβρυστικαὶ εἶχον ἐξελάσει ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῆς φίλης πατρίδος. Ὁ σύζυγός μου ἡ δύνατο ἀπὸ καιροῦ νὰ ἐπανέλθῃ, ἀλλὰ σπουδαῖα συμφέροντα τὸν ἐκράτουν εἰς τὴν Κάγγην. Δὲν ἐπανήλθομεν εἰς τὴν Γαλίαν παρὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1794.

Ἐἴμεθα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου εἰς Βαλανσιῶν, ὅτε εἶδον εἰς τὰς εφημερίδας τὸ ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως τὸ καταργῶν πλεῖστα μοναστήρια καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ τοῦ Μωδούσσων.

Ἐσπευσα ἐκεῖ ἵνα ἴδω τὴν Ῥόζαν καὶ τῆ προσφέρω ἐν τῷ κόσμῳ, ὃν ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ, τὸ στήριγμα φιλίας, ἃν τόσον ἀκριβῶς εἶχε πληρώσει. Τῆ 13 Ὀκτωβρίου ἤμην εἰς Μωδούσσων.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ σὰς περιγράψω ὑπὸ τίνος ὄδυνου συναισθημάτων κατελήφθη ἑπιναθείσασα τοῦ γηραιοῦ μοναστηρίου τὰς πύλας, αἰτινες ἐπὶ τόσους αἰῶνας τεταχισμένα, ἠνοί-

γοντο εις τὸν βουλόμενον, τὴν ἐκκλησίαν ἐρη- μωθεῖσαν, τοὺς τάφους συληθέντας καὶ τὰ ὄσπῃ βεβηλωθέντα. Φεῦ! Θέαμα φρικτότερον ἔτι ἐ- μέλλον νὰ ἴδω.

Ἐπισημαίνει τί ἐγένεον αἱ μοναχὲς καὶ μοι ἀ- πῆντησαν ὅτι μόνη ἢ ἐπὶ τοῦ πτοφείου ὑπῆ- ρετρια ἠδύνατο νὰ με πληροφορήσῃ. Ἡ ὑπὲρ- τρια αὕτη κατεῖχε τῆς ἡγουμένης τὰ δωματία. Ἄνεθον μετὰ σπουδῆς.

Ἡ γυνὴ αὕτη με ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ ἅμα.

— Τί ἐγένεο, τῇ λέγω, ἢ ἀδελφὴ Ἰούζα τοῦ Ἰελοῦ;

Ἀκούσασα τὸ ὄνομα τοῦτο, ὠχρίασεν, ἤρχισε νὰ τρέμῃ καὶ χωρὶς νὰ μοι ἀπαντήσῃ ἤναψε κη- ριον καὶ ἐζήτησε τὰ κλειδιά.

— Πρὸς Θεοῦ, τῇ λέγω, ποῦ εἶνε ἡ Ἰούζα; ἀπέθανεν;

— Ἄχ! Κυρία μου, ἔλθετε, ἔλθετε ταχεῖς, τὴν ἐλησμόνησαν.

— Ποῦ τὴν ἐλησμόνησαν;

— Εἰς τὸ κολαστήριον, ὅπου τὴν ἐκλείσαν τὴν Κυριακὴν, πρὶν ἢ φθάσῃ αἱ ἀρχαί.

— Τὴν Κυριακὴν! καὶ σήμερον εἶνε σάββα- τον!

Ἐν μιᾷ στιγμῇ κατέβημεν εἰς τὸ καλαστῆ- ριον ἄλλὰ, Κύριε μου, τί φοβερὸν θέαμα καὶ πῶς δὲν ἔμεινα νεκρά!

Ἡ δυστυχὴς εἶχεν ἀποθάνει ἐκ τῆς πείνης, ὑπῆρχον δὲ προφανῆ τεκμήρια ὅτι ὑπέβηρε σκλη- ρὰ ἢ ἀγωνία τῆς. Τὰ ἐνδύματά τῆς ἦτο κατε- σχισμένα, κατεσπασμένα ὁ ἐσταυρωμένος τῆς καὶ ἐκεῖνη ἔκειτο γαμαί.

Τὴν ἤγειρον ἦτο νεκρά. Ἡ δεξιὰ τῆς χεῖρ εἶχε κατατρίψει τὰ στήθη τῆς, τὰ λευκά τῆς ὀδόντια, κατατρίβη ἕνεκα τῆς συστολῆς τῶν χειλέων τῆς, ἦσαν ἐμπρηγμένα εἰς τὸν ἀριστερὸν τῆς βραχίονα.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μεγάλοι καὶ ἀκίνητοι με ἡ- τένιζον.

Φοβερὰ συνάντησις! Ἔπεσα γαμαί κρατοῦσα αὐτὴν ἠγκαλισμένη. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν ἀ- φήσω. Εἶχα χάσει τὰς αἰσθήσεις καὶ τῇ ἐπαύ- ριον, ὅτε συνῆλθον εἰς ἐμαυτὴν, εἶχεν ἔλθει ὁ σύζυγός μου, ὅστις καὶ με ἀπεμάκρυνεν ἐ- κείθεν.

Αὐτὸς, Κύριε, εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν καθ' ἕκαστον ἔτος τῇ 13 Ὀκτωβρίου ἐρχομαι εἰδὼ. Ἐρχομαι νὰ ζητήσω συγχώρησιν ἀπὸ τὴν Ἰούζαν, ἢ τις ἐ- μαρτύρησε δι' ἐμέ. Ἄλλ' ἔχι, εἶμαι βεβαία, ἐν τῷ μέσῳ τῶν βρασάνων τῆς δὲν με κατηράσθη. Ἐρχομαι διὰ νὰ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴς ἐ- νόση ἐν τῇ αἰωνιότητι. . . .

Μόλις εἶπεν ἡ κυρία τὰς λέξεις ταύτας, τῇ ἀ- νήγγειλαν ὅτι περιμένει ἡ ἡμαξία. Ἐπὶ προσήνεγ- κον τὸν βραχίονα καὶ ὅτε ἀνέβη εἰς τὴν ἡμαξίαν τῆς, «Κύριε, μοι λέγει, ἀνάγκη, πιστεύω, δὲν εἶνε νὰ σὰς συστήσω νὰ μὴ εἶπατε οὔτε τὸ ὄ-

νομά μου, οὔτε τὴν διήγησιν ταύτην εἰς κανένα, ἐν ὅσῳ ζῶ.»

Ἐμαθον ὅτι ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἡ Κυρία Λουῖ- ζα Βενεδικτίνη δὲ Σαιν Σιμων ἀπέθανε.

[Étienne Bequet].

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

[22 Ἀπριλίου 1877].

Ἐμαθόμεν ἐν Τροϊζίνι τὴν ἔθνικὴν συμφορὰν τοῦ θανάτου τοῦ Καραϊσκάκη τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετὰξὺ εὐθυμίας ὅτε συνελ- θόντες ἐρωτῶμεν πνευματικῶς καὶ μετὰ τι- νος μεγαλοπρεπειᾶς τὸν προστάτην ἐκείνου, ἀπὸ τῆς εὐδωμένως τῶν ἀγώνων οὐ τις ἐκρέματο ἢ Ἑλλάς. Ὡς οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκτεῖροι προσφι- λῶς ψυχρόφρονες, ἐστάμενοι παρὰ τὴν κλί- ναν τοῦ ἀσθενοῦς, προσηλθούσι τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν ἰατρὸν, ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου προσδοκῶντες βοήθειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς περιουκλούντες τὸν κράδιστον τῆς ἀποκαμινοῦσης πατρίδος, ἠενί- ζομεν πρὸς τὸν Καραϊσκάκην, ὡς πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῆς ἔγκυραν. Πᾶσα ἄρα ἀπὸδείξις τῆς παποι- θήσεως ταύτης καὶ πᾶν τεκμήριον ἀγάπης πρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῆς Σπάρτης Ἑλλάδος, ἐ- νομιζόμεθα παρὰ πάντων ὡς τις ἐνίσχυσις τῶν πόνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατιώτου. Τοιοῦ- τον σκοπὸν εἶχε καὶ τῆς ἡμετέρας ἡμῶν ἢ συνευ- θυμίας.

Ἐπαυρότερο δὲ καὶ ἕτερός τις, ἦτον μὲν τοῦ πρώτου εὐγενὲς, εἰς ἀνάγκης ἕμεις ἐγγύτερος τὴν ὥραν ἐκείνην πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑπαρξίν, ὁ ἕκτος ἀπὸ τῆς Καθαρᾶς Δουτέρας μέχρι τῆς Λαμπρᾶς, πάντες σχεδὸν ἐπερρώμεθα τρώγοντες ἄστον ξη- ρὸν, καὶ τούτων δούκεις κῦπορούμεν, καὶ κῆρυξ ὄμοιός ἐκ τῆς περιεκτιμένης παιδείας τοῦ Δα- μάζου, ἦν ἡ μεγαλοδωρὴ τῆς Συνελούσεως, ὑπο- σχεθεῖσα ἀπὸζημιώσειν πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας, ἀ- φῆκεν ἐλευθέρην. Ἡ τεσσαρακονθήμερος δὲ αὐ- τῇ κυαμομαγία εἶχεν ἀπεξελίσθη τοῦς καὶ πρό- τερον ἐξηλωμένους σταμάχους τῶν φιλοσοφούν- των περὶ συντάγματος.

Εἰς τί δὲ συνίστατο ἡ λαμπρότης τῆς εὐω- χίας;

Πρώτον μὲν ἐξεγενεθόντες ὄρθου περὶσταμεν εἰς τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐν τῷ ἀγροτικῷ νεῷ τοῦ γωριθίου συμπάρισταντο δὲ καὶ πάντες οἱ πληροξόσοι καὶ οἱ ἐγγχώροι. Καὶ ὅτε ὁ λευ- χεῖμων λεβίτης, πρὸς εὐλαβίως τὰ ἄγια, ἔστη ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνυψώσας πρὸς οὐ- ρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς κῦχήθη ὑπὲρ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν μαχομένων, ἢ ἡπίτω κερμη- κῦν ἕρασις μου εἶδε καταρρέοντα τὰ δάκρυα τοῦ περιστῶτος λαοῦ, καὶ τὰς ἀκούας μου προ- σέβαλεν ὁ ἐκ τοῦ γυναικωνίου κωπετός· διότι, τὴν ὥραν ἐκείνην, πατρίδα, γονεῖς, ἀδελφοῦς, συζύγους, τέκνα, πάντα τὰ φίλτατα τῆς καρδίας ἡμῶν ἐβλέπομεν κερμάμενα εἰς χεῖ-

λος ἀδύσσου, καὶ μόνον ἐκείνον οὔτινος τὸ σώ- μα καὶ τὸ αἶμα ἐβάσταζεν ὁ γέρων ἱερεὺς, ἰ- σχύοντα νὰ σώσῃ αὐτά.

Ὅτε δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας ἐξεληθόντες προσηγορούμεν ἀλλήλους, εὐχόμενοι νὰ εἰσακουσθῇ ὅσον τάχιον ἢ τελευταία αὕτη δέσις τοῦ μυσταγωγοῦ, «Ἐβλόγια Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ἡμᾶς», παιδρότης ἄφατος περι- γύθη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν παρεστῶτων ἰνόμι- ζες ὅτι τῶντι ἡλέησε τὴν Ἑλλάδα ὁ Θεός. Τοιαύτη ἢ παραμυθία, ἦν ὡς βάλσαμον ἐπι- χέει εἰς τὰς συντετριμμένας καρδίας ἢ ἐκκλη- σία. Τὸ θυσιαστήριον, αἱ εἰκόνες, τὰ θεῖα λό- για, τὸ ὑπερφῶς τῆς τελετῆς, ἢ πέριξ σιωπῆς, ὡς καὶ ἡ εὐδία τοῦ ναοῦ, ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῶν ἐπιγεῖων τὸν νοῦν, καὶ ἀνάγκαι μετατόμων εἰς κόσμον ἐλπίδος, πίστει καὶ ζωῆς. Ὁ φόβος ἐκλείπει τότε, διότι ἡ ἀτήντος χεῖρ τοῦ Παν- τοκράτορος ἀντιλαμβάνεται τῶν φοβουμένων, καὶ ἡ πυρὴν βομφαίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου φαίνε- ται διόκουσα μακρὰν τὸν ἐχθρόν.

Οὕτω καὶ ὅταν μακρὰν τῆς πατρίδος, μα- κρὰν τοῦ ζωογόνου θάλπου τῆς μητρικῆς ἀγ- κάλης, περιφερόμενος μετὰξὺ ξένων, εἰσέρχῃσαι εἰς ἐκκλησίαν, ἀναλάλητος παραμυθία κατὰ κη- λεῖ τὴν καρδίαν σου, διότι ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, δὲν εἶσαι πλέον ξένος.

Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν συνελθόντες ἀνέβη- μεν εἰς θέαιν, ἦν εἶχομεν ἐκλέξει τὴν προτεραίαν ἵνα συνευφρανθῶμεν, ὑπεράνω τοῦ χωριδίου, παρὰ τὴν ὑπάρειαν τοῦ ὑπερκαίμενου ἔρου, σκιαζο- μένην οὐχὶ ὑπὸ δένδρων, ἀλλ' ὑπὸ βράχου ἀπο- τέρου καὶ ἀποτόμως προκλύποντος. Καὶ ἐν- ταῦθα συναθροισθέντες, δέκα ἢ δωδεκά, συνε- σκευάζομεν τὴν τράπεζαν ὑποσφρίζοντες καὶ χα- ριεντιζόμενοι, ἐνῆ ἢ κνίσσῃ τοῦ ὀπωμένου ὀ- βελίου ἀμνοῦ

«σπρανὸν ἵκειν ἐλισσομένη περὶ κωνῶ» καὶ διακομμένη ἀπ' αὐτοῦς ζευφυρίτιδος, ἐκνίξε τοὺς λαυμαργοῦντας ὀσφραντῆρας ἡμῶν, οὐχὶ τεσσαρακονθήμερον ἀλλ' ἐτήσιον διεργημένους τὸ τῆς νηστείας πέλαγος.

Ὅποια δὲ ἡ τράπεζα καὶ τίνα τὰ παρατε- θέντα;

Τράπεζα μὲν ἦτο ὁ θαλερός τάπης τῆς Δῆ- μητρος ἐφ' οὗ κατακλιθέντες διεσταυρώσαμεν τοὺς πόδας, τρυβλία δὲ, φύλλα χλοερὰ ἀπὸ τῶν παραφυομένων δένδρων καὶ θάμνων, μάχαιραι καὶ περόναι τὰ δέκα δάκτυλα ἑκάστου, καὶ αι- τία ὁ μωσχοβόλος θβελίας, καὶ εὐρὺς κλάδος δξυ- γάλακτος. Συμπαρέκειτο δὲ καὶ ῥητινίτης,

«ἡδὺς, ἀκηράσιος, θελοῖ ποτόν», πρὸ πάντων ἐφθονος, διότι ὁ θαρήσας αὐτὸν συμπτώης, χωλὸς μὲν τὸν πόδα, ἀρτίους ἔμεις φιλῶν τοὺς βακχεῖους καὶ ὑποβακχεῖους πόδας τῶν στίγων, δι' ὃν κατεπὸντιζε τὰς τάλαιπώ- ρους ἀκούας τῶν ἀπροσβῶν, ἀνεφώνει συχνὰ πυ-

κνὰ, ἀνὰ πᾶν νέον ἀναγογγάρισμα, «ὄνον μὴ παρὸντος ἀτερπέα δειπνα τραπέζης.» Ἰνονομά- σαμεν δὲ καὶ συμποσίαρχον πρὶν ἢ καθήσωμεν. Καὶ ἐπειδὴ ἔτυχε ν' ἀγαπῶμεν πάντες οἱ συνε- στιώμενοι τὴν πειθαρχίαν, ἔπεσαν ὁ κληρὸς ἐπὶ ἄνδρα, «ἀβασπκάντως βίνα τρῖπηνχυν ἔχοντα», κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιὸν, ἦς ὁ κωδωνόκρο- τος βόγγος ἐκάλει τοὺς ἀτακτοῦντας εἰς εὐτα- ζίαν.

Μόλις δ' ἐσφραγίσθημεν, ὡς ἔθος, διὰ τοῦ πη- μείου τοῦ σταυροῦ, καὶ ἰδοὺ σπεῦδων ὁ φουστα- νελλοφόρος ὀπτανεὺς παρῶθηκε τὸν ὄβελόν. Γο- νυπετήσας δὲ καὶ κυρωθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, διέτεμε τὸ ἀρνίον διὰ τῶν δακτύλων ἀντὶ κοπίδος, καὶ ἔλειγεν ὄσακίς ἐκκίοντο, ἢ συνέβιβε τὸν λοθόν τοῦ δεξιῦ ὄσιου. Ἄλλὰ καὶ τὰς χεῖρας ἀπέ- ματτε πολλάκις διὰ τῆς φουσανέλλας, ἦς αἱ παρυφαί, Κύριε, ἴδε, πῶσα ἐκουπτὸν στίφη ἀ- ναμακτίων ζώφρων, τῶν ἀναποσπάστων τού- των συντρόφων τῶν Ἑλλήνων ἐφ' ὄλου τοῦ ἀ- γῶνος.

Ἡμεῖς δὲ τανύσαντες τὰ ὄμματα ἐτηλεσκο- ποῦμεν βουλιμιόντες τὰ κοπήμενα, ἕως οὔ, ὑ- ποσημῆναντος τοῦ συμποσιάρχου τὸ εἰς ἔφοδον, ἐβμήσαμεν ὡς ἐπὶ μάχην κυρτερὰν ἐπ' αὐτά. Καὶ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν δὲν ἦρατες, ἀντὶ δούπου ἀσπίδων, καὶ ἀλαλαγμῶν, καὶ παιάνων, εἰμὴ ὀδόντων πάταγον, καὶ βουθῶνων μυχιμισμῶν, καὶ χειλέων κελᾶθμεν' οὐδ' ἐβλεπες εἰμὴ χεῖ- ρας δι' ἠλεκτρικῆς δυνάμεως κινουμένας, καὶ μεταφερούσας εἰς τὰ στόματα χαρᾶς εὐαγγέ- λια, πλουσιοπάροχα λέγω κρέατος καὶ ἄρτου τεμάχια.

Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύτην ἀκατάσχετον ἔφοδον, ὁ συμποσιάρχος ἀνάκλυψας, προσέταξεν ἀνακωχὴν καὶ σπονδὰς πρὸς ἐπιτύρῳσιν αὐτῆς. Ὁ δὲ πάλις ὑπακούων εἰς τὸ πρόσταγμα, περιέ- φρε κνίκλω μεσόμφωλον βομβυλῖον, ἦν λαθόν- τες ἕκαστος κατὰ σειρᾶν καὶ εὐχάθηντες Κα- λην ἐλευθερίαν, ἀνεγογγάρισαν βλέποντες πρὸς οὐρανόν. Τινὲς δὲ καὶ ἐκλυκηνόρησαν πρὸ τῆς φιλοτησίας, ἀξιοῦντες ὁμόνοιαν, ἦς ἄνεν, ἔλεγον, ἀδύνατον νὰ εὐδοθῆ ὁ ἀγών. Καὶ τραπέντες ἐκ νέου ἐπὶ τὸν ἀμνὸν εὐθινησάμεθα, ὡς εὐθι- νῆτατο τὰ τέκνα τοῦ ἀλώπεκος ὁ ἀετὸς τοῦ μύθου, πᾶσας τὰς σάρκας αὐτοῦ, καὶ πολλᾶκις γεμισάντες ἐκένωσαν οἱ φίλοινοι τὸν βομβυλίον Μεταβαλόντες; δὲ εἰς μιστόλην, δι' ἔλλειψιν κο- χλιαρίων, τὸν ἀστον ἡμῶν ἔμιστυλῆσάμεθα ἄμ- φοῖν χροῶν, οὐχὶ τῶν δημοσίων, ὡς ἡ ἐλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης διὰ τινος τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ τοῦ περιεχομένου τοῦ κάδου. Καὶ οὕτω χαρτα- σθέντες ἐπαδῶθημεν εἰς ψαλμῶς, παιανίσαντες κατὰ σειρᾶν ὁ μὲν τὸ Λαμπαρὸν Ἐλλιάς, ὁ δὲ τὸ Τὶ καρτερεῖτε, ὁ τρίτος τὸ Ἑλληνας συμπα- τριώται, καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῶν πολλῶν φ- σμάτων ἢ τινα οὐδεὶς μὲν σήμερον ἐνθυμῆται,

συνέττατε δὲ τότε ὁ ἐνθουσιασμός. Ἄλλὰ καὶ ἀνακλιθέντες ἐμουσικευόμεθα, ἕως οὐ καθισθέντος τοῦ ὕπνου ἐπὶ τὰ βλέφαρα ἡμῶν, αἱ φωναὶ ἐγένοντο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀσθενέστεραι καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέπνευσαν.

Ἐποῦα ἄρα ὄνειρα ἐπασκέφθησαν ἡμῶς ἀγνοῶν. Ἐνθυμούμαι μόνον ὅτι μόλις ἀφυπνίσθημεν, καὶ ἄγγελος μελάνοπτέρυξ, ἔλθων μετὰ σπουδῆς, ἐκόμισε τὴν τρομερὰν ἀγγελίαν ὅτι ἐφρονεῖσθαι ὁ Καραϊσκάκης. Ἡμεῖς ὅμως, τοσαύτην πεποίθησιν εἶχομεν ὅτι ὁ περὶ τὰς Ἀθήνας στρατάρχης ἦν τὸ τελευταῖον ὄργανον τῆς Θεῆς Προνοίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ἐδισταζόμεν νὰ πιστεύσωμεν τὴν ἀπαισίαν εἰδήσιν. Ἄλλ' ὅτε καταβαίνοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ χωρίον εἶδομεν σεστωρευμένους καὶ θαυμάσιους πλῆρηξουσους καὶ λαὸν, ἐξέλιπε πᾶς δισταγμός. Καὶ ὅτε ἐξεγερθέντες τὴν ἐπιόψαν συναβέσσαμεν οἱ μὲν εἰς τοῦ προέδρου τῆς Συνελεύσεως, οἱ δὲ εἰς τοῦ στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου ζητούντες παρηγορίαν, ἢ ἀλλοίωσιν τῶν προσώπων ἐμαρτύροι ὅτι πάντες διήλθον τὴν νύκτα ἀγρυπνοῦντες καὶ ὀδυνώμενοι. Οὐδεὶς ἤνοιγε τὰ χεῖλη, οὐδεὶς εὔρισκε λόγους ἵνα ἐρμηνεύσῃ τὴν ἄλλοι τῆς καρδίας αὐτοῦ, οὐδεὶς εἶχεν ἰδέειν τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου στρατηγού. Ἡ σιωπὴ ἦτο βαθυτάτη καὶ πένθιμος ὅτε ὁ Κολοκοτρώνης, λύσας πρῶτος αὐτὴν εἶπεν· «Ὁ χαμῆς, ἀδελφια, εἶναι μέγας ὁ Θεὸς ὅμως εἶναι μεγαλύτερος.»

Καὶ μετ' ὀλίγον καταβαίνουσι ἀπὸ πρὸς τὴν ἀπέναντι τοῦ Πόρου παραλίαν, ἵνα παρασταθῶμεν εἰς τὴν κηδεῖαν τὴν παρασκευασθεῖσαν κατ' ἐντολὴν τῆς Συνελεύσεως ὑπὸ τῆς Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ καταβαίνοντες ἐπιουόμεθα λόγον, ὡς οἱ περὶ τὴν κλίσην τοῦ Περικλέους, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πεσόντος, καὶ ἀναμετροῦμεν τὸ πλῆθος τῶν τροπαίων. Ἐνθυμήθητι, ἔλαγεν οὗτος, ὅτι μόλις διακοσίους στρατιώτας ἔχων ὅτε ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς Στρεᾶς, κατήρτισεν ἐντὸς ὀλίγου πελυάριθμον στρατιάν. Ἡμῖν παρῶν, ἔλεγεν ἕτερος, ἐν Ἐλευσίνῃ, ὅτε μαθύοντες οἱ στρατιῶται τὴν ἔλευσιν τοῦ Κισυθαίου, ἔρριπτον νὰ λειποτακτῶσι, καὶ παρεκάλουν καὶ αὐτὸν νὰ φύγῃ· οὗτος ὅμως ἀγανακτήσας, «ὼ, πάγετε ὑποφάγετε, ἀνέκραξεν, ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἀφίνει τὴν θέσιν τοῦ. Καὶ ἐπὶ τὰς ἐρωτήσεις τί ἐκάμετε τὸν ἀρχηγόν σας; μὴ δυσκολεψίητε ν' ἀποκριθῆτε ὅτι τὸν παρεδόσαμεν εἰς τὸν ἐχθρὸν, διότι δὲν συγκατένευσε νὰ λειποτακτῆσθαι.» ἕτερος δὲ πάλιν ἐξέμνει τὴν τάξιν καὶ τὴν περὶ τοῦ Ἀττικῆν στρατόπεδον, λέγων συνεχῶς πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν· «ὼ, ἀντὶ τὸ πρὸς τοὺς κατακόχους τῶν χωρίων χειρότερα καὶ τοῦ ἐχθροῦ, πῶς θέλετε νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα;» Ἄλλοι ἐξίστα-

ρουν τὴν περὶ Ἀράχωβαν ἐνδοξὸν μάχην καὶ τὴν ἀνεγερθεὴν τράπαιον τῶν Ἑλλήνων, ἄλλοι τὴν τῶν Σαλώνων καὶ τοῦ Διστόμου, καὶ ἄλλοι τὸ ἐπίμονον καὶ στρατηγικὸν, πρὸς τοὺς δὲ καὶ τὴν ἐπιεικειαν καὶ τὴν προχρητικότητα τοῦ ἀνδρός, ὃς ἐν πράγμασι πολλοὺς καὶ μεγάλας ἀπεχθονείας, τοῖς μετὰ Σουλιωτῶν ἰδίως, ἐτήρησε.

Καὶ τοιαῦτα μνημόσυνα ἐπαναλαμβάνοντες ἐψυχαγωγούμεθα ἕως οὗ ἤλθωμεν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ἔψαλλον τὴν νεκροσίμον ἀκολουθίαν. Καὶ ὅτε ὁ βήτωρ τοῦ ἀγῶνος ἀναβὰς γλοερὸν γήλορον παρέστησε τὸ μέγεθος τῆς ἀπολασίας, ὅτε ἀνέμνησε πρὸς ἡμᾶς ὅτι «ἀπὸ τῆς καρφιάς τοῦ Μακρονόρου καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας ἕως εἰς τὰ περὶ τῆς Ἀττικῆς, φῶς ἐλευθερίας καὶ δόξης ἐχέθη εἰς τὴν χώραν ταύτην, δούλην καὶ σκοτεινὴν οὖσαν, διὰ μόνως τῆς ἰσχυρῆς τοῦ Καραϊσκάκη δεξιᾶς», φωνὴ γοερὰ, φωνὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀντηχέσσατο κατὰ τὴν τριζυγίαν ἀκτὴν, συνανεμίγη μετὰ τῶν ὀδυσμῶν τῶν ἀπέναντι κατοίκων τοῦ Πόρου, καὶ οὐδεὶς συγκατένευε νὰ παρηγορηθῇ, προαισθανόμενος ἴσως τὴν προσεχῆ κατὰ τὸ φάληρον συμφορὰν.

II ΝΟΗΣΙΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ἀνεκτιρητῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ὑπέροχτον τῶν ζώων ἕτε ἀποτελεῖν τὸ ἔσχατον καὶ ὑψίστον τῆς ὀργανικῆς ζωῆς σημεῖον ἐν τῇ κῆσῳ τούτῳ. Ἄλλ' εἶναι ἀδύνατον ἐν τῇ φυσικῇ κλίμακι νὰ εὔρη τις τελικαύτην μεταξὺ δύο ὄντων διαφοράν, ὅσην μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἄφ' ἑτέρου. Ἡ μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος τὰ ζῶα ὡς χεῖμα εἰς τὸν βίον τοῦ ἢ τὰ καταδιώκει ὡς βλαβερά, τὰ κατατάσσει εἰς τάξεις ἐπιστημονικᾶς ἵνα εὐχερέστερον μελετήσῃ ἐπ' αὐτῶν καὶ διήτῃ τὴν ὀργανισμόν αὐτῶν, ἐνίοτε δὲ προσεκλίεται πρὸς αὐτὰ διὰ συμπαθείας, ἠνεργεῖ ἢ ἐπὶ πολλῶν χρόνων μετ' αὐτῶν συμβίωσις. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ὑπάρχει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ζώων συνεννόησις τρόπος, ἐγένετο χρεῖα νὰ εὔρη ὁ ἄνθρωπος τὸ μέσον ἵνα συγκοινωνῇ πρὸς τὰ ὄντα τὰ ὑποδέστερα. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ὀλίγον προσέσχον τὸν νοῦν οἱ ζωολογῶντες· διότι οὗτοι φροντίζουν μᾶλλον περὶ τοῦ κρανίου τοῦ εἰλεφαντός ἢ τῶν πετερυγῶν τοῦ πτηνοῦ ἢ τῆς σπονδυλικῆς στήλης τῶν ἰχθύων παρά περὶ τῆς νοήσεως καὶ τῶν στοιχειωδῶν ὅλων συναισθημάτων τοῦ ἀλόγου ζῴου. Καὶ ὅμως εἶναι ταῦτα πολλὴ ἰκανότερα ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται εἰς τὴν νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν. Οἱ Ἰνδοὶ ὀμολογοῦσι πρὸς τοὺς ἐλεφαντας καὶ οἱ ἐλεφαντες ἐννοοῦσι τοὺς Ἰνδοὺς, δι' ἡρσιμῶν δὲ φωνῶν διεσθύνουσι τὰς καμήλους οἱ Ἄραβες. Ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης, ἐξ ἧς ἠντλήθησαν τὰ ὀλίγα ταῦτα, διηγεί-

ται ὅτι οἱ συνοδοιπόροι του ἐν τῇ ἐρήμῳ ἠρέσκοντο ἀκούοντας τὰς ὑπὸ τῶν ἀγῶγιατῶν γινόμενας εἰς τὰς καμήλους τῶν παρατηρήσεις. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐξηκολούθει γινόμενον ἐπὶ τινὰ χρόνον, τὰ ζῶα ἐπὶ τέλους κατενόουν πολλὰς βραχείας παραινέσεις. Ἀπὸ τινος χρόνου, προσθέτει, βλέπων εἰς τὸ Βαρνοῦμεϊον μουσεῖον ἱπποπόταμόν τινα κατηφῆ καὶ μελαγχολικόν, ἀπεφάσισα νὰ τῷ ἀποτείνω λέξεις τινὰς ἀγγλιστί· ἀλλ' αὐτὸς δὲν κατεδέχθη νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπορεύθη ἔπειτα εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ κλωβοῦ καὶ φωνάζω ἀραβιστί· «σὲ γνωρίζω, ἔρχου πρὸς με.» Ἡμᾶς τὸ παχύθερμον ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ προσελθὼν ἀκούμῃθησε βαρῶς ἐπὶ τῶν σιδηρῶν κικλιδῶν τοῦ κλωβοῦ καὶ μετὰ χιρᾶς μὲ παρετήρει τύπτοντα αὐτὸ φιλικῶς διὰ τῆς χειρὸς.

Πολλὴν ἐμποιεῖ αἰσθησιν ἢ ἀπερίγραφτος ἐντύπωσις ἡ διακρινομένη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ κυνὸς τοῦ κατανοοῦντος μὲν τί τῷ λέγουσιν μὴ δυναμένου δὲ νὰ ἀποκριθῇ· λέγεται κοινῶς ὅτι τὸ ζῴον δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὸ σταθερὸν βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι καθαρὰ δεισιδαιμονία. Ὁ εὐρηὸς κύων ἢ ὁ ἵππος ἔχει μόνον ὑπομένουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιζητοῦσι τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου. Τῶν ἀγρίων μόνον θηρίων τὸ βλέμμα εἶναι ἐκ φυσικῆς συνήθειας ἀεικίνητον, ἀλλὰ τοιοῦτον εἶναι καὶ τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων τὸ βλέμμα. Οἱ αἴλουροι, τὰ πτηνὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ζῶα ἐπιζητοῦσι τὸ φιλικὸν βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν τὸ ἀποφεύγουσι. Πιθανὸν τίγρις νὰ ἐφοδῆται τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι τοῦτο προήλθε μᾶλλον ἐκ τῆς ἐκπλήξεως τῆς ἐπελευθέρσεως εἰς τὸ θεῖον ἐνεκα τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου μᾶλλον, ἀήθους ὄντος εἰς αὐτό, ἢ ἐκ φόβου ἐνεκα μόνου τοῦ βλέμματός.

Ὀλίγοι ἠξέουρουσι ὅποια ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγριωτάτου κυνὸς οἱ ἡμεροὶ τοῦ ἀνθρώπου λόγου. Διακεκριμένος ἀγγλος ποιητὴς μοὶ διηγήθη ὅτι ὅτε ποτὲ περιδιάβαινε μετὰ τινος ἱερέως διήλθε πρὸ τοῦ οἰκίσκου φοβεροῦ μολοσσοῦ, ὃν ἡ ἄλυσσις εἶχε καταστήσει σχεδὸν μανιῶδη. Ὁ κύων ἄμα εἶδε τοὺς δύο συνοδοιπόρους ἔσπεσε κατ' αὐτῶν. Ἡ ἄλυσσις δὲν παρεῖχεν ἰκανὴν ἐγγύτησιν καὶ ὁ ποιητὴς ἦτο ἔτοιμος νὰ τὰ μαζεύσῃ, ὅτε ὁ ἱερεὺς λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς, τῷ εἶπεν·

— Ἄφρησέ με, θὰ εἶδες πῶς θὰ τὸν ἡσυχάσω. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱερεὺς ἐπροχώρησε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν κύνα, ὅστις ἔστατο ἄρτιος καὶ στηριζόμενος μόνον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν. Ἐχασκε τὸ στόμα του καὶ ἐσπινθηροβόλου οἱ ὀφθαλμοὶ του. Ὁ ἱερεὺς ὑψῶν τὴν χεῖρα εἶπε μετὰ πραότητος πρὸς αὐτόν.

— Ἐχεῖς ἀδικον, ἡπατήρης· εἰσελθε εἰς τὸν οἰκίσκον σου.

Ὁ κύων κατεβίβασε τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ γαυγίξῃ ὁ ἱερεὺς ἐπ' ἀνέλαβε τὰ λόγια ἐκείνα, προχωρῶν ἐφ' ὅσον ἀπεμακρύνετο ὁ κύων. Ἐξηκολούθει δὲ νὰ ἐπιπλήτῃ τὸν κύνα ὡς θὰ ἐπέπληττεν ἄνθρωπον, ἕως οὐ εἰσῆλθεν ὁ κύων εἰς τὸν οἰκίσκον του, ὅπου καὶ κατεκλίθη.

Ὁ Brehm διηγείται περιεργόν τι περὶ τινος πιθήκου ἐκ τοῦ εἶδους τῶν Συμπανζέων τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τοῦ Ἀμβούργου. Ὁ φυσιοδίφης εἶχε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ ζῴον κατενόει τὸν ἀνθρώπινον λόγον, ὅσον δύναται νὰ κατανοήσῃ αὐτὸν καὶ ἐν παιδίῳ δυόμισι ἐτῶν ἡλικίας. Ὅθεν ὅτε ἠρώτα τὸν πῖθηκον· «βλέπεις τὰ νησσάρια;» αὐτὸς ἐκύτταζε κύκλῳ εἰς τὸν κήπον, ὅπου ἦσαν διάφορα πτηνὰ καὶ δὲν ἔστρεψε τὸ βλέμμα του παρά ὅταν ἤθελε ἀνευρεῖ τὰ νησσάρια. Ὅτε ὁ φυσιοδίφης τῷ ἔλαγε «κάθου» ἐκάθητο. Ὅτε τις τῷ ἔλαγε «εἴσαι κἀκός» ἔκλινε μετὰ θλίψεως τὴν κεφαλὴν. Τάχιστα εἶχεν ἐμάθει νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἀγάπην του δι' ἀσπασμῶν καὶ θωπειῶν, ὅπως κύνουσι τὰ παιδιὰ.

Ὁ Δαρβίνος ἀμφιβάλλει ἀκόμη ἐν τῇ ζῴῳ ἔχουσι νόησιν.

Περὶ τούτου δὲν δύναμεθα φυσικὰ νὰ κρίνωμεν παρά μόνον ἐκ τῶν πράξεων τῶν ζώων, ἀλλ' ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐξηγουῦμεν τὰς πράξεις ταύτας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μεγαλειότητος ἢ μικροτέρας τάσεως ἡμῶν εἰς τὸ νὰ εἰσδύωμεν εἰς τὰ συναισθημὰ τῶν ἀλόγων ζώων. Τὸν στοιχειώδη ὁμοίωσιν τούτου νόμον δὲν θέλει νὰ τὸν δεχθῇ ἡ ἐπιστήμη. Ἄλλὰ τάχα δὲν δύναται ζωηρὰ φαντασία νὰ ὑπερβῇ τὰ ἔρια τοῦ ἀλλοῦ ὅπως καὶ ἐφεκτικὴ ἀπίστια νὰ μὴ τὰ καταφράσῃ;

Ὁ Κ. Bayard Taylor εἶναι πεπεισμένος ὅτι ὑπάρχει νόησις, στοιχειώδης τοῦλάχιστον, εἰς τὰ ζῶα. Φέρει δὲ τοῦτο ἀπόδειξιν ἢ νομίζει ὀριστικῶς, καθ' ὅσον αὕτη μαρτυρεῖ μεταβολὴν ἐνεργείας ἐν τῷ ζῴῳ, μὴ δυναμένην νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τοῦ μνημονικοῦ καὶ μόνου. Διηγείται δηλαδὴ ὁ Κ. Taylor ὅτι εἶχεν ἵππον ἡλικίας τεσσαρακονταετῶς ἔτους τοῦλάχιστον. Ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη ὁ ἵππος οὗτος ἦτο ἐν ἐνεργείᾳ. Τώρα ἀναπαύεται· σπανίως μόνον τὸν μεταχειρίζονται εἰς ἐλαφροτάτας ἐργασίας. Ἡ νόησις του εἶναι ὑπερποτε διαυγαστάτη. Ἠξέουρι κάλιστα ν' ἀποφεύγῃ τοὺς κόπους, ν' ἀντικαθίσταται ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον καὶ νὰ εὔρη τὴν κριθὴν του. Ὁ ἵπποκόμος παρετήρει ἡμέραν τινα διὰ τινος ὀπῆς τοῦ σταύλου τὸν ἵππον τοῦτον νὰ καταβιβάσῃ ἀπὸ ὑψηλοῦ μέρους διὰ τῶν ὀδόντων ἐξ κιβώτια τοθευμένα τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἕως οὐ εὔρεν ἐκείνο, ἐν ᾧ ἦτο ἡ κριθὴ του. Ἐπειτα ἄμα ἔβλεπε τινα ἐν τῷ παραθύρῳ τοῦ σταύλου νὰ τὸν παρατηρῇ ἔπαυεν ἀμέσως ἀπὸ

TOMES N°—1878.

του να τρώγη και έστρεψε την κεφαλήν, άπα-
ράλλακτα όπως θα έκαμνεν ο άνθρωπος επ' αυ-
τοφώρῳ συλλαμβανόμενος κλέπτῃς. Ο Ίππος
ούτος, προσθέτει ο συγγραφεύς, είχε την συνή-
θειαν δάσκις τὸν έξεύγυον διὰ τὸν περίπατον
να άρπάξῃ φιλικῶς τὸν βραχίονά μου, ὃν οὐδέ-
ποτε βέβαια απέσυρον, καὶ νὰ συμπίσῃ τὴν
χειρίδα μου. Ημέραν τινά—παρήλλον ἕκτοτε
δῶδεκα ἔτη—άρπάσας κατὰ τὴν συνήθειάν του
τὸν βραχίονά μου ὀλίγον ἰσχυρότερον διότι ἔ-
τυχε νὰ μὴ ἦνε εἰς τὰ καλά του, μὲ εἰσάγαγε.
Τὸ δῆγμα δὲν ἦτο σπουδαῖον, ἀλλὰ μὰί έκαμνεν
ἐντύπωση ὃ τρόπος του. Τῷ εἶπον μόνον «μὴ
τὸ ξανακάμῃς». Ο Ίππος ἔδειξεν εὐθὺς ὅτι με-
τενόησεν, οὐδέποτε δὲ πλεόν ἐπανελάθε τὴν πρά-
ξιν ταύτην. Πῶς ἄλλως θὰ ἐξηγηθῇ τοῦτο παρά
διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἔσχε συνείδησιν τῆς πρά-
ξιάς του δ' Ίππος ;»

Τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὴν ἔτει 1871 φοβε-
ρὰν πυρκαϊάν τοῦ Χικάγου ὃ κ. Taylor εἶδε
φίττακόν, ὅστις εἰς ἑαυτὸν καὶ μόνον ἔγραφέσκει
τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς σωτηρίαν του. Ο φίττακός
ούτος ἀνῆκεν εἰς τὴν Κυρίαν Κίρκλανδ καὶ ἦτο ὃ
εὐνοούμενος τῆς κόρης τῆς. Ὅτε ἡ Κυρ. Κίρκλανδ
εἶδεν ὅτι οὐδὲμία ὑπῆρχεν ἔλπίς νὰ σώσῃ τι
τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ διότι αὕτη πανταχόθεν κατε-
καίετο, ἀπεράσισε νὰ σώσῃ μόνον δύο προσφι-
λέστατα πράγματα κρατούσα αὐτὰ διὰ τῆς χει-
ρός τὰ δύο ταῦτα ἦσαν ὃ φίττακός καὶ μία
παλαιὰ Ἄγια Γραφή. Μετ' ὀλίγον ἕμισος εἶδεν ὅτι
καὶ τὰ δύο νὰ σωθῶσιν ἦτο ἀδύνατον, ἔπρεπε
νὰ ἐκλέξῃ. Ἀφῆκε τὸν φίττακόν καὶ λαθούσα
τὴν Ἄγιαν Γραφήν ἔσπευδε νὰ φύγῃ. Ἄλλ' αἴ-
φνης ὃ φίττακός ἐγκαταλειφθείς ἀφῆκε φωνὴν
ἀπελπισίης λέγων «Κόρις, σώσον ἡμᾶς!» Τίς
ἠδύνατο καρδίαν ἔχειν νὰ μὴ εἰσακούσῃ τῆς
δεήσεως τοῦ πτηνοῦ; ἔθυσιάσθη ἡ Ἄγια Γραφή
καὶ ἐσώθη ὃ φίττακός.

Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἦτο ἀληθῶς εὐφρόνισταιον.
Ἀπῆλθα μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας εἰς τὰς γε-
νομένας εἰς αὐτὸ ἐρωτήσεις. Εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἣ
εἶχον τὸν φίττακὸν τοῦτον ἐσύγχραζε καὶ τις ἐξ
ἐκείνων τῶν φλυάρων, οἵτινες νομίζουσι ὅτι ἀ-
μαρτάνουσι ἐάν ἀφήσωσι καὶ ἄλλον νὰ ὁμιλήσῃ.
Ο φίττακός τὸν ἤκουε πάντοτε μετὰ προσοχῆς
καὶ οἶονεἰ θαυμάζων. Ημέραν τινά ἐξεπλάγησαν
πάντες ἀκούσαντες τὸ πτηνὸν νὰ λέγῃ ἀποτει-
νόμενον πρὸς τὸν φλύαρον μὲ τὴν γνωστὴν του
εἰρωνικὴν φωνήν «πολὺ ὁμιλεῖς, πολὺ ὁμιλεῖς!»
Ο φλύαρος διέκοψε πρὸς στιγμὴν τὸν λόγον,
ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρχισε πάλιν τὴν ὁμιλίαν του.
Ἀπελπισθείς τότε ὃ φίττακός τὸν παρετήρησε
μετ' ὀργῆς καὶ ἐξεφώνησεν «ἄ!» ὡς νὰ ἤθελε
διὰ τοῦ ἐπιφωνήματος τούτου νὰ δηλώσῃ τὴν
ὑπερχειρίσασα ἀδημονίαν του. Ἄν λοιπὸν ὃ
μικρὸς ἐνὸς πτηνοῦ ἐγκέφαλος ἔχει τὴσὴν δύνα-
μιν ὅσπερ νὰ ἑκμανθάνῃ τὰς λέξεις, ἀς τῷ διδά-

σκομεν, διὰ τί νὰ μὴ ὑποθέσωμεν καὶ δύναντι
τινα νοήσεως εἰς τὰ ζῷα ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν ἔχουσι
τὸ δῶρον τοῦ ἀρθρώσειν τοὺς φλόγγους των ;

Προῖαν τινὰ δ' κ. Taylor εἰσήλθεν εἰς τὴν
κενὴν ἀκόμη αἰθούσαν ξενοδοχείου τινος καὶ λα-
βὼν μίαν ἑφημερίδα ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ. Ἀφ-
φνης ἀκούει φωνήν λέγουσαν αὐτῷ. «Καλὴ ἡ-
μέρα!» Ἡ φωνὴ ἐπανελήφθη. Ο κ. Taylor δὲν
διέκρινεν ἄλλο ἐν τῇ ἀβύσῳ παρά μὲτῶν τι
πτηνῶν ἐντὸς κλωβίου. Ο κ. Taylor πλησιάζει
πρὸς τὸ κλωβίον καὶ τὸ πτηνὸν τῷ λέγει μὲ φω-
νὴν δωδεκάστοις παιδίῳ «Ἄνοιξέ μου νὰ φύ-
γῃ!» Ἦολος εἶσαι, ἐρωτᾷ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὃ
κ. Taylor. «Μικρὸς φίττακός», ἀπάντησε τὸ
παράξενον πτηνόν.

Βεβαίως δὲν δύναται τις ν' ἀποδῶσῃ εἰς τὰς
μεμονωμένας ταύτας παρατηρήσεις πλείονα τοῦ
δόντος σημασίας. Ἡ ἐπιστήμη πρὸ πάντων δὲν
δύναται νὰ βασισθῇ ἐπὶ τεκμηρίων στενῆς συν-
δεμένων πρὸς αἰσθηήματα συμπλοκάς πρὸς τὰ
ζῷα. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν εἴνε τάχα
ἀδύνατος ἡ ὑπαρξίς νοήσεως, ὑποδεστέρας πάν-
τοτε τῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὰ ζῷα ;

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΩΝ

πρὸς διατήρησιν τῆς καθαριότητος παρὰ ταῖς
πλατείας καὶ ταῖς δημοσίας τόπους τῶν
μεγάλων πόλεων.

Μία τῶν πρώτων φροντίδων ἀγρίνου καὶ
δραστήριου ἀστυνομίας εἰς τὰς μεγάλας πόλεις,
εἴνε καὶ ἡ ἐπιμέλεια περὶ τὴν καθαριότητα τῶν
ὁδῶν, τῶν πλατειῶν, τῶν λεωφόρων τῶν περιπά-
των καὶ ἄλλων μερῶν. Τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
ἦττον δε πρόσφορον καὶ τέλειον τῶν οικοδομη-
μάτων ἅτινα συντελοῦσι πρὸς τὴν καθαριότητα
καὶ ἐπομένως πρὸς τὴν υγείαν καὶ εὐμάρειαν τῶν
κατοίκων καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀσκεί με-
γαλῆτερον ἐπίδρασιν ἢ ὅσον ἐκ πρώτης ὀφθαλ-
μίνεται.

Εἰς τὰ ἱδρύματα ταῦτα ἀνήκουσιν ἰδίως οἱ
δημόσιοι ἀπόκτατοι καὶ τὰ οὐρητήρια περὶ ὃν
νῦν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὰς Ἀθήνας κυρίως,
πραγματευσθεῖσα ἐν βραχεί.

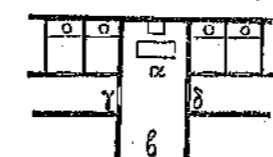
Ἐν Ἀθήναις, πόλει διακοσμημένη ἄλλως διὰ
τὴν καθαριότητα τῶν ὁδῶν αὐτῆς, ἐν συγκρίσει
πρὸς ἄλλας πόλεις, τὰ ἱδρύματα ταῦτα εἴνε
σχεδὸν ἄγνωστα ἑπειδὴ δὲ καὶ ὑποῦ τοιαῦτα
ἰδρῖθησαν δοκιμῆς χάριν, ἐγένοντο κατὰ τὰ
πρῶτα αὐτῶν καὶ ἀτελεῖ σχέδια, διήγειρον τὴν
ἀποστροφὴν ἀληθῶς, τανῶν δὲ μελίνουσι τὸν
ἄερα. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρουμι τοὺς τοιοῦ-
τους οἰκίστους ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ σιδηροδρόμου
ἐντε ταῖς Ἀθήναις, τῷ Πειραιεὶ καὶ τῷ Φαλήρῳ.

Ἡ πρωτεύουσα πόλις τοῦ βασιλείου ἔφθασεν
ἤδη τὸν ἀριθμὸν τῶν 70,000 κατοίκων. Ἐκ
τούτου δὲ καὶ αὐτὴ σημαντικῶς ἐπέξετάθη καὶ
αἱ ἀπὸ μέρου εἰς μέρος ἀποστάσεις νυκθίνθησαν.

Ἔνεκα δὲ τῆς ζῴηροτέρας συγκοινωνίας καὶ τῆς
ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀπουσίας τῶν κατοίκων
ἀπὸ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, καθίστανται τὴσὴν ἀπα-
ραίτητα τὰ δημόσια οἰκήματα τοῦ τοιοῦτου εἴ-
δους, ὥστε ἡ ἀστυνομικὴ διοίκησις πρέπει σπου-
δαίως νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ
ἀντικειμένου τούτου.

Ἄλλὰ τοῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ ἰδρυθῶσι τὰ
τοιαῦτα καταστήματα ;

Ἐν πρώτοις παρατηρητέον ὅτι ταῦτα πρέπει
νὰ διακοινωνῶνται διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτῶν ἐξωτε-
ρικὴν ὄψιν καὶ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν καθα-
ριότητα, ἔτι δὲ διὰ τὸν καλὸν αὐτῶν φωτισμὸν
καὶ τὸν ἀδιάκοπον ἀνεμισμὸν. Πρὸς τοῦτοις πρέ-
πει νὰ ἰδρυθῶσιν εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς
πόλεως, ν' ἀνευρίσκονται καὶ διακρίνονται εὐκό-
λως καὶ νὰ ἀποκρύπτουσι τοὺς ἐκαστοὺς ἐπισκέ-
πτας αὐτῶν ἀπὸ τῶν βλεμματικῶν τῶν διαβατῶν.

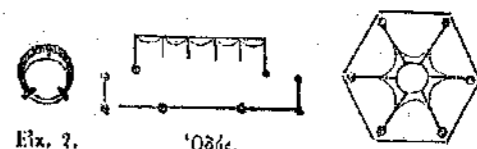
Εἰκ. 1.

Ἡ πρώτη τῶν πα-
ρατεθειμένων εἰκόνων
(Εἰκ. 4) παριστᾷ τὸ
διάγραμμα τοιοῦτου
τινος ἱδρύματος, κα-
τεσκευασμένου ἐπὶ τῶν
κεντρικώτερων ὁδῶν

τῶν Παρισίων εἰς ἐν τῶν Βουλεβάρ, εἰς τὴν κη-
πον τοῦ Τουίλερι καὶ εἰς ἄλλους συγχαζόμενους
περιπάτους καὶ τὸ ὅποιον διακρίνεται κατὰ τὸ
μᾶλλον καὶ ἦττον διὰ τὴν εὐχρηστίαν αὐτοῦ καὶ
κομψότητα. Ἡ εἰσοδος δεικνύεται διὰ τῆς ἐπὶ
ἀμαυροφανοῦς ὁδῶν γεγραμμῆς, τὸ δὲ ἐσπέ-
ρας καταφανοῦς διὰ τοῦ φωτισμοῦ ἐπιγραφῆς
«άσσημον ἀφοδευτήριον» (Cabinets d'aisance
incubores.) Κατὰ τὸ τέλος τῆς στενῆς διόδου α
εἴνε τὸ φυλακεῖον (Comptoir) β ἐπίσης κα-
λῶς διατεταγμένον καὶ ἀναπαυτικόν διὰ τοὺς
προσερχομένους, φέρων ἐνίοτε καὶ ἀγγεῖα πλήρη
ἀνθῶν πρὸς ψυχαγωγίαν τῆς ὁράσεως καὶ ὁ-
σπρήσεως. Ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν τοῦ γραφείου
κεῖνται αἱ δύο εἰσοδοὶ γ καὶ δ, αἱ φέρουσαι εἰς
τὰς δι' ἕκαστον τῶν φύλων κεχωρισμένας σει-
ρὰς τῶν ἀφοδευτηρίων. Ὅπως δὲ τὸ ἐξωτερικὸν
τῶν οἰκημάτων τούτων διακρίνεται διὰ τὴν
λαμπρότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐξέγει
κατὰ τὴν καθαριότητα καὶ εὐχρηστίαν. Τὸ ἔ-
δαφος τῶν διαδρόμων καὶ τῶν ἀφοδευτηρίων
εἴνε ἐστρωμένον διὰ πλακῶν μαρμαρίνων, οἱ δὲ
τοίχοι ἐκαστοῦ ἀφοδευτηρίου καλύπτονται ὑπὸ
πλακῶν φαινετιανῆς ἀργίλλου (εἶδος πορσελά-
νης) ἔνεκα τοῦτου δὲ οὐ μόνον ἀποκαλύζεται ἡ
ἀπόξεις αὐτῶν ἀλλὰ διευκολύνεται λίαν καὶ ἡ
καθαριότης. Ἀριστερόθεν τοῦ τοίχου εἴνε ἐμπε-
πηγμένον ἀγχιστρον πρὸς ἀνάφτησιν ἐνδυμάτων,
δεξιόθεν δὲ κἀσπρον.

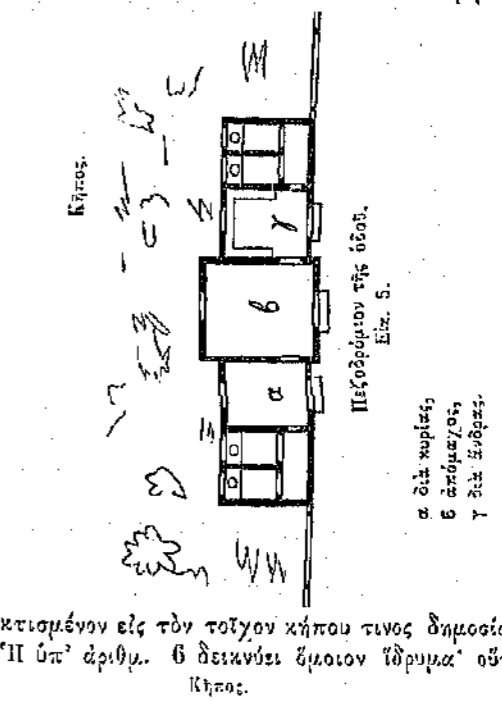
Τὰ τοιαῦτα ἱδρύματα εἴνε ἀνάγκη νὰ ἰδρῶν-
ται ἐπιτηδείως ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ δύ-
νανται νὰ ἦνε διάφορα κατὰ τὸ μέγεθος. Τοιαῦτα

εἴνε π.χ. τὰ οὐρητήρια 2, 3, 4. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν

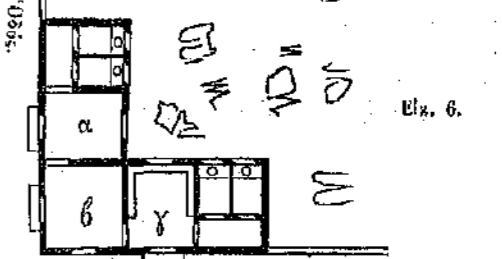
Εἰκ. 2. Ὅδῳ. Εἰκ. 3. Εἰκ. 4.

Ἡ τὸ παριστῶν τὸν τοίχον τῶν κωλύοντα τὰ
βλέμματα τῶν διαβατῶν δύναται νὰ χρησι-
μεύσῃ ὡς δείγμα διαφόρων ἄλλων. Ἡ ὑπ' ἀριθμ.
3 εἰκὼν δεικνύει μείζον τι τοιοῦτον ἱδρυμα ἐ-

Εἰκ. 5. Πιεζοδρόμιον ἐπὶ ὁδοῦ.

κετισμένον εἰς τὸν τοίχον κήπου τινος δημοσίου.
Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 6 δεικνύει ἕμοιον ἱδρυμα ὅστω

Εἰκ. 6.

Ἄλλως. δὲ δύναται νὰ γείνωσι διάφοροι συνθέσεις καὶ
μεταβολαί.

Πλὴν δὲ τῆς ἀποκλειστικῆς αὐτῶν χρήσεως
δύναται ταῦτα νὰ χρησιμεύσωσι καὶ εἰς τὴν
τοποθέτησιν ἀπομύχων εἰς τοὺς ὁποίους ἀνατί-
θεται ἡ διατήρησις αὐτῶν, καθ' ὅσον δύναται ἔ-
καστος τῶν ἐπισκεπτῶν νὰ πληρώσῃ 5—10
λεπτά.

ΙΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΦΡΙΚΑΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

«Ότε ὁ δοῦξ Ζουανβίλ επέστρεψεν ἐκ τινος περιήλου ἀπὸ τὰς Ἀφρικανικὰς ἀκτᾶς, ἡ ἀδελφή του, ἡ πριγκηπέσα Κλημεντίνη, ἐπέπληξεν αὐτὸν ὅτι δὲν ἔφερε ἱματισμὸν τινὰ γυναικεῖον ἐκ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας ἐπισκέφθη.

— Ἐπεθύμουν, τῷ εἶπε, νὰ φορέσω τοιοῦτον ἱματισμὸν.

— Οὐδὲν εὐκολώτερον τούτου, ἀδελφή μου, ἀποκριθῆ ὁ πριγκηψ, αἱ δὲ ἐπιπλήξεις σου εἶνε ἔδικοι, διότι ἡγόρασα πλήρη ἱματισμὸν ἀγρίας τινὸς βασιλίσσης, ἥτις εἶχε περίπου τὸ ἀνάστημα σου.

— Ἄς τὸν ἴδωμεν.

— Ἀῖριον θὰ σοὶ τὸν φέρω.

Τὴν ἐπαύριον ἦλθεν ὁ πριγκηψ καὶ λέγει τῇ ἀδελφῇ του :

— Δὲν ἐλισμύνησα τὴν ὑπόσχασίν μου· ἰδοὺ ἦλθον.

— Καὶ ὁ ἱματισμὸς ;

«Ὁ δοῦξ τοῦ Ζουανβίλ, χωρὶς ν' ἀποκριθῆ, λαμβάνει ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ περιδέραιον λίαν παράδοξον ἐκ κόκκων ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν δαλίων.

Ἡ πριγκηπέσα Κλημεντίνη τὸ παρατηρεῖ μετὰ προσοχῆς, τὸ εὕρισκε ὠραῖον, ἂν καὶ ἀπλοῦν, εἶτα τὸ θέτει ἐπὶ τινος ἐπίπλου καὶ περιμένει.

«Ἄλλ' ὁ πριγκηψ ἀσχρολεῖται παρατηρῶν μίαν εἰκόνα.

— Ἀλλὰ, Ζουανβίλ, τῷ λέγει, τί σκέπτεσαι ;

— Διατί ἡ ἐρώτησις αὐτῇ, ἀδελφή μου ;

— Διότι ὡς βλέπεις περιμένω.

— Τί περιμένεις ;

— Τὴν ἱματισμὸν.

— Ἀλλὰ δὲν σοὶ τὸν ἔδωκα. . .

— Ἐν περιδέραιον.

— Λοιπὸν ;

— Λοιπὸν, περιμένω τὰ λοιπά.

— Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι.

— Πῶς ;

— Σοὶ ὀρρίζομαι ὅτι εἶνε πλήρης ὁ ἱματισμὸς καὶ ὅτι ἡ βασίλισσα, παρὶ ἧς σοὶ ὤμνησα, δὲν ἔφερε τίποτε ἄλλο.

ΠΡΟΡΑΤΙΚΟΝ ΠΑΡΑΦΡΟΝΟΣ

«Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, σπουδάζων ἐν Παταύῳ εἶχε συμφοιτητὰς καὶ φίλους τὸν Κρήτα Κήρυκον Χαϊρέτην καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Βαρδαλάχον, τὸν ἐπιτυχῶς ἐν Χίῳ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως σχολαρχήσαντα. Οἱ τρεῖς οὗτοι Ἕλληνας σπουδασταὶ κοινωνοῦντες καὶ μηδὲ ποτε ὁ εἰς τοῦ ἄλλου ἀποχωρίζόμενοι ἦσαν πασίγνωστοι ἐν Παταύῳ ὑπὸ τῷ ἐπωνύμῳ : « I tre Uraei. » Συνέβη δὲ αὐτοῖς τὸ εἶξῆς αξιοσημείωτον, ὅπερ δὲν ἠθέλωμεν πιστώσει, ἐάν μὴ αὐτὸς ὁ Χαϊρέτης ἐσημείου τὸ συμ-

βῆν, καὶ ἕτεροι ἀκούσαντες ἀπὸ στόματος τοῦ Καποδίστριαυ ἐβεβήκουν. Κατὰ τὰς ἐνιαυσίους τῶν μαθημάτων διακοπὰς οἱ τρεῖς κοινοβιάται μετέβησαν εἰς Βενετίαν καὶ κατέδωσαν παρὰ τῷ ἐκεῖ ὁμογενεῖ ἐμπόρῳ Ἀλεξίῳ Νικολαΐδῃ τῷ Θεσσαλῷ, μετ' οὗ περιήλθον τὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιοθέατα, ἐν οἷς καὶ τὸ φρενοκομεῖον San Sordano. Ἐνῶ δὲ πρὸς τὴν θύραν τοῦ καταστήματος διπυθύνοντο ἐξερχόμενοι, ἤκουσαν φωνὴν ἐξ ἐνὸς τῶν κελίων κρᾶζουσάν : Ο νοὶ giovine Uraei ! καὶ στραφέντες εἶδον ἐνα τῶν δυστυχῶν φρενοδραστῶν ἐπαναλαμβάνοντα γεγωνυῖα τῇ φωνῇ : Ο νοὶ giovine Uraei ! Ἐπειδὴ δὲ μόνος μεταξὺ τῶν τεσσαρῶν ὁ Νικολαΐδης ἐφόρει ἀνατολικὸν ἱματισμὸν οἱ τρεῖς τὸν παρεκάλουν νὰ πλησιάσῃ. Ἀλλ' ὁ παράφρων ἐκτείνον τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ κγγελιασθὸ παραθύρου τοῦ κελίου του καὶ δεκτικῶν τὸν Χαϊρέτην ἐπανελάθε κρᾶζων : A voi dico giovine Uraei. Πλησιάζαντες δὲ αὐτοῦ ὁ παράφρων τῷ εἶπε μεγαλοφώνως : Ricordatevi, o giovine Uraei, che un giorno voi servirete un Signore del Mondo ! (Σοὶ προλέγω, ὦ νεὲ Ἕλλην, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ὑπηρετήσῃς ἐνα μέγαν αὐθέντην τοῦ κόσμου !) Στραφείς δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν ἀνέκραξαν : Voi ricordatevi che un giorno governarete la più illustre nazione del mondo ! (Σοὶ προλέγω ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ κυβερνήσῃς τὸ ἐνδοξέστερον ἔθνος τοῦ κόσμου !) Καὶ ἐπὶ τέλους πρὸς τὴν Βαρδαλάχον στραφεὶς ὁ παράφρων εἶπεν : E voi ricordatevi più mesi, illustrando la gioventù, ed in fine una vasta tomba vi coprirà ! (Καὶ σὺ θὰ διατρέξῃς πολλοὺς τόπους διδάσκων τὴν νεολαίαν, καὶ ἐπὶ τέλους εὐρὴς τάφος θὰ σὲ δεχθῇ !)

Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν οἱ προρατικοὶ λόγοι τοῦ παράφρονος ἐπηλήθευσαν καὶ διὰ τοῦς τρεῖς, διότι ὁ μὲν Καποδίστριας, ὡς γνωστὸν, ἐξελέγη ἄντως κυβερνήτης τοῦ ἐνδοξατέρου ἔθνους τοῦ κόσμου, τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ Χαϊρέτης περὶ τὰς σπουδὰς του μετέβη ἐξ Ἱταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου προσελήφθη ὡς ἰδιώτης ἰατρὸς τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτη, ὑπηρετήσας οὕτω τὴν μέγαν αὐθέντην, ὁ δὲ Βαρδαλάχος τέλος μεταβαίνων ἐκ Σύρου εἰς Ἀθῆνας, ὅπως ἐπισκεφθῆ τὴν ἐλευθερωθεισάν πατρίδα του, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἐπνίγη μὴ γνωρίζων νὰ κολυμβῆ. R. Σαρκε.

«Ὁ Πουκεβίλλ διηγείται ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἀναγκασθεὶς ποτε νὰ πορευθῆ νυκτῶρ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλῆ πασα, ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ διερχόμενος τὰ ζοφώδη τοῦ γυναικωνίτου προπύλαια, ἔπεσεν ἐπὶ σωρῶ ἀνθρώπων κεφαλῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια ἐμόλυεν ἐν τοῦ αἵματος. Ἡγέρθη ἔντρομος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως αὐτῆς μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου ἐπισχε νευριῶν

τι πάθος, ἀποτέλεσμα τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπισκέψεως.

ΛΗΘΕΙΑΙ

* Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀγαπόντων τὴν ἀλήθειαν, ὅσον μαύρη καὶ ἄν ἦναι, δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι σήμερον πανταχοῦ τῆς γῆς ἡ εὐσέβεια ἢ ἐκλύεται ἢ ἐκλείπει· ἡ δὲ ἠθικὴ, μετὰ τὸ ἀπερίσκητον αὐτῆς διαζύγιον ἀπὸ τῆς θρησκείας καὶ πρὸ πάντων μετὰ τὰ διδάγματα τῆς βενθαιμείου ἢ ὠφελιματικῆς σχολῆς, κατάντησε πρᾶγμα τοσοῦτον ἀόριστον, διφορούμενον καὶ ἐλαστικόν, ὥστε ὁ ὑπ' αὐτῆς ἐπιβαλλόμενος χαλινὸς ὄλιγον ἰσχύει κατὰ τῶν παθῶν. Ἐν τῇ τωιαύτῃ συγχύσει καὶ καταπτώσει παντός θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ αἰσθήματος, στηρίγματα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν δύο μόνον ἔμειναν ὄρθα : ὁ ΔΗΜΙΟΣ, ὁ τιμωρῶν τὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του ὑπαγομένους παρεκτροπὰς, καὶ ἡ ΤΙΜΗ, ἡ ἀναγκάζουσα τὴν κοινωνίαν ν' ἀπολακτίξῃ ἀνηλεῶς τὸν ἐνοχον ἀισχροουργίας, διαφευγούσης τὰ δίκτυα τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἀκριβῶς δ' ἐξετάζοντες τὸ πρᾶγμα θέλωμεν εὐρεῖν, ὅτι τὴν ἀμειλίχον ταύτην αὐστηρότητα ἐπιβάλλει ταῖς νεωτέροις κοινωνίαις οὐχὶ ὑπερπελονασας τις ζῆλος ἀρετῆς, ἀλλ' αὐτὸ τῆς συντηρησεῶς τῶν τὸ συμφέρων, ἀφοῦ ἡ πείρα ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην τοῦ βαρέος τούτου κοινωνικοῦ χαλινοῦ.

Ἐν Ἑλλάδι ὅμως τὴν ἀνάγκην τοῦ τωιαύτου χαλινοῦ δὲν ἐνόησαμεν ἀκόμη. Ἀπρεπὲς βεβαίως ἴσως δὲ καὶ ἄδικον ἦθελεν εἶναι νὰ εἶπῃ τις ὅτι ὁ Ἕλλην ὀστρεῖται τοῦ αἰσθηματος τῆς τιμῆς· οὐδεὶς ὅμως δύναται καὶ ἐν πεποιθήσει νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι τὴν παραβαίνοντα τοὺς νόμους αὐτῆς ἀπολακτίζομεν ὡς ψωραλέον πρόβατον καὶ καταδικάζομεν εἰς κοινωνικὸν θάνατον ὡς ἐν τῇ Αὔσει. Ἡμερῶτεροι ὄντες καὶ εὐαγγελικώτεροι τῶν Φράγγων αὐτοῦ βουλόμεθα τὸν θάνατον τοῦ ἀτίμου· ἡ δὲ τωιαύτη ἀνοχὴ ἀναγκάζει ἡμᾶς πολλὰκις νὰ παρωδῶμεν τὸ τοῦ Μολιέρου λέγοντες

«Il est avoc l'honneur des accommodations.»

Ἄλλ' ἵνα μή τις νομίσῃ ἡμᾶς κακίζοντας τὰ πάτρια καὶ ὡς νυκτικῶρακας θαμβουμένους ὑπὸ τῶν ἀπτενῶν τοῦ ἐσπερίου πολιτισμοῦ, σπούδομεν νὰ περιστείλωμεν ἐντὸς τῶν ἀληθῶν καὶ γενναυάτων αὐτῆς ὄριων τὴν κατ' ἡμᾶς ὑπεροχὴν τῶν ξένων ἢ μᾶλλον τὴν μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνων ὑπάρχουσαν διαφορᾶν.

Βαθύς τις ψυχολόγος τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ I. Ἰακωβὸς Ρουσσὸς, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, θέλων γὰ καταστήτῃ ψηλαφητὴν τὴν ἐσχάτην ἐξαχρεΐωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐφεῖρε τὴν γνωστὴν ἐκείνην παραβολὴν τοῦ Μανδαρίνου, ἀποτεινῶν εἰς τὸν ἀνεγνώστην τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν : « Ἄν δι' ἀπλοῦ νεύματος, κινῶν τὸν δάκτυλον ἢ καμμῶν τὸν ὀφθαλμὸν, ἠδύνατο νὰ φωνεῖ-

» πρὸς ἐν ἀποκέντρῳ τῆς Κίνας ἐπαρχίᾳ Μανδαρίνον τινὰ, καὶ ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ νὰ καρπωθεῖς ἢ τοὺς θησαυροὺς του ἢ τὴν πλήρωσιν ὅσας ὠδῆποτε ἐπιθυμίας σου, ἥθελες πράξει τούτο ἢ ἢ ; » Ἡ ἐρώτησις ἀπετεινέτο εἰς Γάλλους· ὀλίγοι δὲ, νομίζω, ἐκ τῶν οὕτως ἐρωτωμένων ἠθέλων δυνήθῃ ἐν συνειδήσει καὶ ἐν εὐλικρινείᾳ ν' ἀποκριθῶσιν ἀποφατικῶς, προτιμῶντες νὰ πολυχρονίσῃ ὁ Θεὸς τὸν Μανδαρίνον μᾶλλον ἢ ν' ἀπολαύσωσιν οἱ ἴδιοι τὴν ἐκπλήρωσιν πάσης ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιθυμίας των. Παράλοισι δὲ εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ οὕτω φονεῶντες τὸν Μανδαρίνον, ἂν εἶχον τὸ μαγικὸν δακτύλιον τοῦ Γόγου, τὸ καθιστῶν ἀόρατον τὸν δάκνοντα αὐτὸ, καὶ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ χρηματικῆς ἀνάγκης, ὑπὸ ἔρωτος ἢ περιεργείας, δὲν ἠθέλων θέσει, ἐνίοτε τούτο ἐν τῷ στόματι, ἵνα ἐπισκεφθῶσιν ἀοράτως χρυσοπληθεῖς τι ταμεῖον, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου ἢ συρτάριον πλήρες ξένων ἐπιστολῶν.

Ἄφοῦ τωιαύτη εἶναι πανταχοῦ ἡ ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ποῦ λοιπὸν ἔγκειται ἡ « τιμὴ » καὶ κατὰ τί ἐλαττούμεθα ἡμᾶς τῶν Εὐρωπαίων; Κατὰ τούτο, νομίζω, ἐν τῇ Αὔσει ἀνθρώπος κατέχων κοινωνικὴν θέσιν, ὅσον δήποτε καὶ ἂν ὑποκριπτή ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἄδοξου καὶ ἀισχροῦ, δὲν θέλει παρασυρθῆ εἰς ἄτιμον πρᾶξιν, εἰ μὴ μόνον ἂν ἔχη μαθηματικὴν οὕτως εἰπεῖν βεβαιότητα ὅτι ἀδύνατος εἶναι ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆς· διότι γνωρίζει ὅτι, ἂν φωραθῆ ἀισχροουργίας, ὁ κοινωνικὸς πέλεκυς θέλει ἐπιπέσει βαρῆς καὶ ἀδυσώπητος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τ' ὄνομα αὐτοῦ ἐξαλειφθήσεται ἀμετακλήτως ἐκ τῆς βίβλου τῶν ζώντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Πᾶσαι αἱ θύραι ἔσονται αὐτῷ κλεισταὶ, πάντα τὰ πρόσωπα ἀποστραφήσονται ἀπ' αὐτοῦ καὶ οὐδεμίαν πλέον ἀνθρώπου χεῖρα θέλει ἔγγισαι. Τωιαύτη δὲ ζωῆς μωριαὶς ὁ θάνατος προτιμώτερος. Παρ' ἡμῶν ἂν ἐναντίας, παρ' οἷς ἐπικρατεῖ ἡ ἀνοχὴ, ὁ φόβος τῆς τωιαύτης τιμωρίας εἶναι πολὺ μικρότερος· ἡ ἀτιμωρησία γεννᾷ τὴν ἀναίδειαν· ὅσα ἀλλαχοῦ ἀισχρορῶνται ἐν τῷ σκότει διαπραττόνται μεσομαρῶντος τοῦ ἡλίου· ἀνθρώποι οἷτινες πανταχοῦ ἠθέλων λογίζεσθαι κοινωνικῶς νεκροὶ πληροῦσι τὰς ἀγυῖας καὶ τὰς αἰθούσας, καὶ οὐδεὶς ἐνοχλεῖται ὑπὸ τῆς σαπρίας καὶ ἀποφράς τῶν βουκαλάκων τούτων. Ὀλίγα τινὰ παραδείγματα θέλωσι καταστήσει ἔτι μᾶλλον ἐπαισθητὴν τὴν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἐσπερίων διαφορᾶν. Τὸ συνταγματικὸν πολιτεῖμα, καὶ τοι ὃν τὸ ἀριστον πάντων, ἔχει ὅμως ὡς πᾶν ἀνθρώπινον ἔργον καὶ ἐλαττώματα, ἐξ ὧν τὸ μέγιστον ἐν ὑποθάψει τὴν ἀπληστῖαν πολυσυρῆθμου ὀμᾶδος βουλευτῶν. Οὐδεὶς δύναται οὐδ' ἐπὶ στιγμήν ν' ἀμφιβάλῃ ὅτι πανταχοῦ ὑπάρχουσι βουλευταὶ πωλοῦντες θέσεις ἀντὶ χρημάτων· οὐδαμοῦ ὅμως

λαδή ἔτινα διὰ τὸ λευκὸν χρώμα τῶν ἀνταν-
κλῶσιν ἀφθονον καὶ ζωηρὸν φῶς εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς, πάντες οὗτοι ὑπόκεινται πολὺ πλέον τῶν
ἄλλων εἰς τὰς νόσους τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐπειτα
οἱ κατοικοῦντες τὰς ἐντὸς τῶν τροπικῶν γώ-
ρας προδιατίθενται εἰς ὀφθαλμίας, διότι αὐτοὶ
αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πίπτουσι σχεδὸν κάθετοι,
καὶ διὰ τοῦτο τὸ φῶς κατὰ τοὺς τόπους αὐ-
τοὺς δίδεται ἀφθονον καὶ ζωηρὸν. Ὄταν δὲ τὸ ἔ-
δαφος τῆς γῆς ᾖ ἀμμώδες, καὶ μάλιστα τι-
τανώδες καὶ λευκὸν, ἐπειδὴ ἀντανκλῆ ἰσχυρῶς
τὰς προσπιπτούσας ἡλιακὰς ἀκτίνας, προξενεῖ
διὰ τὸν αὐτὸν λόγον βλάβην εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς τῶν ἠναγκασμένων νὰ βαδίζωσι συνεχῶς
ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶνε ἐκ τῶν κυριω-
τέρων, δι' οὗς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπάρχουσιν ἀφθονα
τὰ νοσήματα τῶν ὀφθαλμῶν.

Καὶ ἡ παρατεταμένη δ' ἄλλειψις τοῦ φωτός,
ὡς καὶ τὸ ἀμυδρὸν αὐτοῦ, ἔχουσιν ἐπιβλαβὴ ἐ-
πιρροὴν ἐπὶ τῆς ὁράσεως. Ἄνθρωποι, ἐπὶ μα-
κρὸν χρόνον διαμεινάντες κεκλεισμένοι εἰς σκο-
τεινὰς φυλακὰς, καὶ στερηθέντες οὕτως ἐπὶ πολὺ
τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ἐτυφλώθησαν, παθόντες ὑπὸ
ἀμαυρώσεως· διότι, καθὼς πᾶν ὄργανον τοῦ
σώματος, ἐπὶ μακρὸν μένον εἰς ἐντελῆ ἀπρα-
ξίαν, λησιμονεῖ πλέον, οὕτως εἶπεν, τὰ καθή-
κοντά του, καὶ περιπίπτει εἰς τελείαν παρά-
λυσιν, οὕτω καὶ τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, ἐπὶ πολὺ
χρόνον στερούμενον τοῦ φωτός, περιπίπτει εἰς
παράλυσιν, καὶ οὕτως ἐπιφέρει τὴν δι' ἀμαυρώ-
σεως τύφλωσιν. Καὶ τὸ πολὺ δ' ἀμυδρὸν φῶς ἐ-
πιφέρει ἐξασθένησιν ἢ καὶ κατάργησιν τῆς ὁ-
ράσεως, ὅταν τις ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπιμένη
ἐργαζόμενος μὲ ἀδύνατον φῶς, ἢ, ὑπερ τὸ αὐτὸ,
καταγινόμενος εἰς ἔργα μεγάλης λεπτότητος
καὶ εἰς ἀντικείμενα πολὺ μικρὰ· διότι ἀμι-
δρῶ ὄντος τοῦ φωτός, ἢ πολὺ μικρῶν καὶ λε-
πτῶν τῶν διαχειριζομένων πραγμάτων, τὸ ὀ-
πτικὸν νεῦρον καταβάλλει μεγάλην προσπά-
θειαν, ὅπως κατορθώσῃ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀ-
μυδρῶς φωτιζομένου ἢ λίαν λεπτοῦ ὄντος πράγ-
ματος· ἐὰν δὲ ἡ τοιαύτη σύντονος προσπάθεια
τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καταβάλληται, ὡς ἐκ τοῦ
ἐπαγγέλματος καὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἀνθρώ-
που, συνεχῶς καὶ παρατεταμένως, ἐννοεῖται εὐ-
κόλως, ὅτι ἐπάγει τὴν κούρασιν καὶ κατὰ τὴν ἐ-
ξάντησιν τῆς δυνάμεως τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου,
καὶ ἔρα τὴν βαθμηδὸν παράλυσιν καὶ ἀμαύρω-
σιν αὐτοῦ· ἕνεκα τούτων οἱ βράπτει, κεντηταί,
χαράκται λίθων καὶ ἄλλων λεπτῶν ἀντικειμέ-
νων, οἱ ὄρολογοποιοὶ καὶ οἱ καταγινόμενοι εἰς
συντόνους καὶ παρατεταμένους μικροσκοπικὰς ἐ-
ρεῦνας ὑπόκεινται πολὺ εἰς τὰ νοσήματα τῶν
ὀφθαλμῶν.

Καὶ τὰ χρώματα δὲ ἰσχυρὰν ἐξασιοῦσιν ἐ-
πιρροὴν ἐπὶ τῆς ὁράσεως, διότι καὶ ταῦτα, ὡς
γνωστῶν, δὲν εἶνε ἢ τροποποιήσις τις τῆς ἀν-

τανανκλάσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός. Τὰ ἁ-
τοικτὰ ἢ λιμπριὰ λεγόμενα χρώματα παρά-
γουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ὅσα καὶ τὸ ἁ-
φθονον φῶς. Τὸ λευκὸν χρώμα, ὡς καὶ ἀνωτέρω
ἐρεθῆθαι, κουράζει πολὺ τὴν ὕρασιν· ἢ διὰ χιόνος
μακρὰ πορεία πολλὰκις ἐπήγαγε δεινὰς ὀφθαλ-
μίας καὶ ἐντελεῖς τυφλώσεις. Τὸ ἐρυθρὸν χρώμα
ἐρεθίζει πολὺ ἰσχυρότερον τοὺς ὀφθαλμοὺς, διό
καὶ πολὺ κινδυνώδεις εἶνε αἱ ἐρυθρὰ διακο-
σμήσεις τῶν θαλάμων καὶ τὰ ἐρυθρὰ ἐνδύματα·
τοῦναντίον δὲ τὰ ἀμαυρὰ χρώματα, καὶ ἰδίως
τὸ πράσινον καὶ κυανῶν, εἶνε πολὺ γλυκὰ καὶ
προσφορώτατα διὰ τὰς τῶν οἰκτιῶν διακοσμήσεις.

Αἱ δὲ τῶν χρωμάτων ἀντιθέσεις, καὶ μάλιστα
αἱ ἀπότομοι καὶ λίαν καταφανεῖς, εἰσὶν εἰς ἁ-
κρον ὀχληρὰ διὰ τὴν ὕρασιν· ἐρυθρὰ γραμμὴ
μεταξὺ δύο κυανῶν γραμμῶν, φέρ' εἶπεν, κου-
ράζει πολὺ τοὺς ὀφθαλμοὺς· ἕνεκα τῶν συ-
νεχῶν ἀντιθέσεων, ἃς ἀναγκάζονται νὰ βλέ-
πωσιν οἱ ζωγράφοι, ὑπόκεινται μεγάλως εἰς
ὀφθαλμίαν. Τὸ μαῦρον χρώμα ἐπὶ τοῦ λευκοῦ
παράγει μεγίστην ἀντίθεσιν, καὶ εἶνε διὰ τοῦτο
ὀχληρότατον. Ἐκ τούτου δὲ πάσχουσι συνήθως
ἐξασθένησιν τῆς ὁράσεως πάντες, ὅσοι σπου-
δαίως καταγίνονται εἰς παρατεταμένους μελέ-
τας καὶ συγγραφὰς, διότι ἀενάως ἔχουσι τοὺς
ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ λευ-
κοτάτου χάρτου μελανὰ γράμματα.

* Εἰς τὴν ἐντίμην.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Πρακτικὴ δοκιμασία τοῦ πετρελαίου.

Χημικὸς τις τῆς Νέας Ὑόρκης ἐφεύρα μέσον
ἀπλοῦν καὶ πρακτικὸν πρὸς δοκιμασίαν τοῦ
προωρισμένου διὰ φωτισμὸν πετρελαίου καὶ βε-
βαίωσιν ὅτι ἐκ τῆς κακῆς αὐτοῦ ποιότητος δὲν
ὑπάρχει κίνδυνος πυρκαϊῆς.

Ἢληροὶ τις ὕδατος σκεῦος κοινὸν ἐκ λευκο-
σιδήρου (τενεκὲ) καὶ θέτει ἐπὶ φλογὸς λυχνίας
πετρελαίου ἢ προτιμότερον ἐπὶ φλογὸς οἴνο-
πνεύματος. Ἐντὺς ἑτέρου δὲ σκεύους μικροτέ-
ρου βίπτει μικρὰν ποσότητα τοῦ δοκιμαστέου
πετρελαίου, καὶ θέτει ἐντὺς τοῦ μεγα-
λειτέρου σκεύους, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ
τοῦ ὕδατος. Ἐνταῦτ' ὁ βυθίζει θερμομέτρον
ἐντὺς τοῦ θερμινομένου ὑπὸ τῆς φλογὸς ὕδα-
τος. Τούτων γενομένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγ-
μὴν πλησιάζει φλόγη πυρραίου ἐπὶ τῆς ἐπιφα-
νείας τοῦ πετρελαίου τοῦ ἐν τῷ μικρῷ ἀγγεῖῳ
ὑπὸς ἔδη ἐὰν ἀνάπτῃ ἢ μὴ. Ἐὰν τὸ πετρελαίον
ἀνάψῃ ὅτε τὸ θερμομέτρον δεικνύει 18 βαθμοὺς,
τότε τοῦ πετρελαίου ἐκείνου ἢ χρῆσις εἶναι ἐ-
πικίνδυνος, ὡς ἢ τῆς πυρίτιδος.

Τὸ καλῆς ποιότητος πετρελαίον πρὸς φωτι-
σμὸν δὲν ἀνάπτει εἰμὴ ὅταν ἢ θερμοκρασία αὐ-
τοῦ ἀναβῇ εἰς 40 ἢ 45 βαθμοὺς.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ — ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ — ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ — ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ — ΟΡΟΛΟΠΟΙΗΣΙΣ, 14